

“МЭРГЭН ҮНЭЛЭХҮЙ” ХХК

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛИЙН
2023 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХИЙСЭН
СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

УЛААНБААТАР ХОТ
2024 он

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ, АРГА ЗҮЙ.....	3
1.1. Судалгааны зорилго, зорилт	5
1.2. Судалгааны арга, арга зүй.....	5
1.3. Судалгааны түүвэр ба хамрах хүрээ.....	6
1.4. Үнэлгээний хязгаарлагдмал тал.....	8
СУДАЛГААНЫ БАГ	8
БҮЛЭГ 2. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛИЙН 2023 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХИЙСЭН ЧИГ ҮҮРГИЙН ҮНЭЛГЭЭ.....	10
2.1. Төрийн албан хаагчийн тоо бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох, сургалт судалгаа зохион байгуулах	10
2.2. Төрийн албаны ерөнхий болон тусгай шалгалт явуулах, сонгон шалгаруулалт хийх.....	188
2.3. Төрийн албаны тухай хуулийн хүрээнд хийгдсэн хяналт шалгалт	211
2.4. Маргаан хянан шийдвэрлэх.....	255
2.5. Төрийн албан хаагчийн нийгмийн баталгаа	28
2.6. Төрийн албаны ёс зүй	311
БҮЛЭГ 3. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ШИНЭТГЭЛТЭЙ ХОЛБОГДСОН ЧИГ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ	322
3.1. Хүний нөөцийн шинэтгэл, сонгон шалгаруулалтын үр дүнд суурилсан, төрийн албаны мерит зарчмыг бэхжүүлэх талаар.....	322
3.2. Жендерийн мэдрэмжтэй төрийн албыг бэхжүүлэх талаар.....	333
3.4. Төрийн албаны Зөвлөлийн хуралдааны мэдээлэл.....	333
ДҮГНЭЛТ	355
САНАЛ, ЗӨВЛӨМЖ	39

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төрийн албан хаагчийн тоо /2020-2023 он/

Хүснэгт 2. Төрийн албаны мэргэшүүлэх багц сургалт болон дунд хугацааны давтан, чиглүүлэх богино хугацааны сургалтын мэдээлэл /2021-2023/

Хүснэгт 3. Төрийн албаны ерөнхий шалгалтын мэдээлэл /2019-2023 он/

Хүснэгт 4. Төрийн захиргааны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын зарласан сул орон тооны зар

Хүснэгт 5. Төрийн жинхэнэ албаны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулсан байдал

Хүснэгт 6. Төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн сул орон тооны сонгон шалгаруулалт

Хүснэгт 7. Хүний нөөцийн аудитад хамрагдсан албан хаагчдын тоо

Хүснэгт 8. Шүүхэд төлөөлж буй хэргийн тоо

Хүснэгт 9. Шүүх хуралдааны тоо

Хүснэгт 10. Батлах зөвшөөрөл олгосон албан тушаалын тодорхойлолт

Хүснэгт 11. Төрийн албаны зөвлөлийн хуралдааны тойм

Хүснэгт 12. Үнэлгээний нэгтгэл

ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

График 1. 2023 оны ТАХ-ын бүрэлдэхүүн хөдөлгөөн

График 2. Аймгуудын оролцоо

График3. Нийслэл, дүүргүүдийн оролцоо

График 4. Төрийн захиргааны албан хаагчийн шилжилт хөдөлгөөн 2020-2022

График 5. Хяналт шалгалтад хамрагдсан байгууллага, албан хаагч

График 6. Төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг агуулгаар авч үзвэл:

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ТАЗ- Төрийн албаны зөвлөл

НҮБ – Нэгдсэн үндэсний байгууллага

УИХ –Улсын их хурал

ТАТХ – Төрийн албаны тухай хууль

ХНУМТ – Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо

БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ, АРГА ЗҮЙ

1.1. Судалгааны зорилго, зорилт

Монгол Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны 2013 оны “Системчилсэн үнэлгээ хийх тухай” 05 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгууллагын үйл ажиллагааны системчилсэн үнэлгээний аргачлал”-ын дагуу Төрийн албаны тухай хууль болон Улсын Их Хурал (УИХ)-аас баталсан Зөвлөлийн дүрмээр хүлээсэн чиг үүрэг, тухайн жилийн зорилт, төлөвлөсөн хөтөлбөр, арга хэмжээний хэрэгжилтийн өнөөгийн байдал, түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлийг тогтоохоор Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны тайланд системчилсэн үнэлгээг хийсэн болно.

Төрийн албаны зөвлөлийн хуулиар тогтоосон чиг үүрэг, өнөөгийн байдал, үйлчилгээний чанар, хүртээмжтэй байдал, тулгамдаж буй асуудлыг чиг үүргийн шинжилгээний арга зүйд тулгуурлан цаашдын үйл ажиллагааг сайжруулахад чиглэсэн санал, зөвлөмжийг өгөхөд чиглэгдсэн болно.

Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн үр дүнг судалж, 2023 оны үйл ажиллагаанд системтэй, ил тод байдлаар дүн шинжилгээ хийн, үнэлгээ өгөх, цаашдын төрийн албаны шинэтгэлд дэмжлэг болоход энэхүү үнэлгээний зорилго оршино.

1.2. Судалгааны арга, арга зүй

Үнэлгээг УИХ-ын Байнгын хорооны 2013 оны 05 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Байгууллагын үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомж, эрх зүйн бусад акт, 2023 оны үйл ажиллагааны тайлан, тоо баримт гэх мэт мэдээллийн эх сурвалжийг судалж, баримт бичгийг нягтлах, дүн шинжилгээ хийх аргаар хийлээ.

Байгууллагын чиг үүргийн үнэлгээ хийхдээ 2023 оны үйл ажиллагааны баримт бичигт дүн шинжилгээ хийх, дүгнэлт гаргах, зөвлөмж бичих, тайлан гаргах, Төрийн албаны зөвлөлд хүргүүлэх санал солилцох ажлуудыг үе шаттайгаар гүйцэтгэсэн болно.

Мэдээлэл цуглуулах арга. Байгууллагын төлөөлөлтэй хийх ярилцлага, баримт бичгийн судалгаа, ажиглалтын хуудас гэсэн тоон болон чанарын судалгааны аргуудыг ашиглан цуглуулав.

Баримт бичгийн судалгаа. Тухайн байгууллагын 2023 оны үйл ажиллагааг үнэлэхийн тулд тухайн салбарын хууль тогтоомжийг судлахаас гадна

байгууллагын өмнөх онуудын үйл ажиллагааны тайлан болон холбогдох баримт бичгүүдийг цуглуулж дүн шинжилгээ хийсэн болно.

Ажиглалтын хуудас. Тухайн үйлчилгээний орчин нөхцөлийг үнэлэх гол хэрэглэгдэхүүн бөгөөд судалгаа явагдсан цэг бүрт ажиглалтын хуудас бөглөсөн. Орчин нөхцөлийг дүрсэлж болохуйц зүйлсийг ажиглалтын хуудаст оруулсан бөгөөд судлаачийн субъектив нөлөөллийг бууруулахын тулд хэрхэн үнэлсэн талаарх тэмдэглэлийг тайлбар хэсэгт асуулт тус бүрт оруулж өгсөн.

Ганцаарчилсан ярилцлага. Тоон судалгаагаар төдийлөн илрэх боломжгүй тухайн салбартай холбоотой асуудлыг илрүүлэн гаргах зорилгоор тухайн байгууллагын албан хаагчтай хийх ярилцлагын үед оролцогчдоос тодруулах, шалтгаан нөхцөлийг илүү гүнзгий тайлбарлах боломжтой.

Тоон судалгааны шинжилгээ. Ажиглалтын хуудасны анхдагч мэдээллийг MS EXCEL программд шивж оруулсан бөгөөд энэ явцад гарах алдааг 2 хувиас хэтрүүлэхгүйг зорьж ажилласан. Шивж оруулсан мэдээллийг шалгаж, мэдээлэл программд алдаагүй орсон эсэхийг нягтлаад механик болон логик алдааг шалгаж чанарын шаардлагад нийцүүлэн боловсруулалт хийлээ. Тоон судалгааны мэдээллийн боловсруулалтад сонирхож байгаа үзүүлэлтийн дан тоололтоос гадна харьцуулсан шинжилгээний аргыг өргөнөөр ашиглав.

Чанарын судалгааны шинжилгээ. Ганцаарчилсан ярилцлагын мэдээллийн зарим кейс жишээг шигтгээ байдлаар давхар оруулж өгсөн нь илүү бодитой дүр зургийг харуулахад тусална.

1.3.Судалгааны түүвэр ба хамрах хүрээ

Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны тайлан, төлөвлөгөөний биелэлт зэрэг холбогдох баримт бичгүүд, төрийн албаны ерөнхий шалгалт өгч байсан болон өгөхөөр бүртгүүлж буй иргэн, тусгай шалгалтад хамрагдаж буй иргэн, ТАЗ-ийн зарим удирдлага, албан хаагчтай ярилцлага хийх, асуулгын хуудсаар мэдээлэл авах, тухайн үйлчилгээ үзүүлж буй газарт судлаач өөрийн биеэр очин ажиглалт хийх зэргээр судалгааны үндсэн мэдээллийг 2024 оны 03 дугаар сарын 01-ны өдрөөс 3 дугаар сарын 15-ны өдрийн хооронд цуглуулсан болно.

Төрийн албаны зөвлөлийн үйл ажиллагааны зорилго, зорилт нь “төрийн албаны чадахуй /мерит/-н зарчмыг сахиулж, улс төрийн зүй бус нөлөөллөөс ангид, иргэдийн итгэл хүлээсэн төрийн албыг төлөвшүүлэх, Төрийн албаны тухай хуульд

заасан бүрэн эрх, чиг үүргийнхээ хүрээнд төрийн албаны мэргэшсэн, тогтвортой, ил тод, хариуцлагатай, ёс зүйтэй байдлыг хангахад чиглэгддэг¹.

Төрийн албаны зөвлөл (цаашид “ТАЗ” гэх) нь Төрийн албаны тухай хуулийн дагуу төрийн албанд сонгон шалгаруулах үйл ажиллагааг оновчтой зохион байгуулах, томилох үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж, илэрсэн зөрчлийг арилгах, төрийн албан хаагчдын нэгдсэн тоо бүртгэлийг хөтөлж, улсын нэгдсэн сан бүрдүүлэх, эрх бүхий байгууллагыг чиг үүргээр хангах зэрэг чиг үүргийн хүрээнд 2023 оны үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажилласан байна. Төрийн албаны тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжийн дагуу тус зөвлөлийн үндсэн чиг үүргийн хүрээнд 2023 онд хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааг дараах байдлаар авч үзлээ.

Төрийн албаны зөвлөлийн бүрэн эрхийг Төрийн албаны тухай хуульд дараах байдлаар тодорхойлсон байдаг. Үүнд:

1. “Төрийн албан хаагчийн сургалт, ажиллах нөхцөл, нийгмийн баталгааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, мэргэшил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх, төрийн албатай холбогдсон судалгаа, шинжилгээний ажлыг зохион байгуулах” ТАТХ 66.1.2
2. “Иргэн, байгууллага, албан хаагчийн гомдол, мэдээллийн дагуу төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж, томилох үйл ажиллагаанд шалгалт хийх, илэрсэн зөрчлийг арилгах хугацаатай шаардлага хүргүүлэх, хууль тогтоомж зөрчсөн шийдвэрийг хүчингүй болгох” ТАТХ 66.1.3
3. “Чадахуйн зарчмын хэрэгжилтийн талаар төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хүний нөөцийн аудит хийх” ТАТХ 66.1.4
4. “Төрийн албан хаагчийн хувийн хэрэг, тоо бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох” ТАТХ 66.1.5
5. “Хууль тогтоомжид нийцүүлэн эрх хэмжээнийхээ асуудлаар шийдвэр гаргах, өөрчлөх, биелэлтийг хангах” ТАТХ 66.1.6
6. “Чиг үүргийн шинжилгээ хийхэд төрийн байгууллагад мэргэшил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх” ТАТХ 66.1.7
7. “Төрийн албаны шинэтгэлийн бодлого, стратеги, хүний нөөцийн бодлогын хэрэгжилтийн явц, үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх, түүний үр дүнг дээшлүүлэх талаар санал, зөвлөмж боловсруулах” ТАТХ 66.1.8
8. “Төрийн албаны шинэтгэл болон сайн засаглалын зарчмыг хэрэгжүүлэх, өөрчлөлтийн менежмент, төрийн захиргааны болон хүний нөөцийн менежментийн асуудлаар гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллага, тэдгээрийн удирдах ажилтныг мэргэшил, арга зүйн зөвлөгөө, үйлчилгээгээр хангах” ТАТХ 66.1.9
9. “Төрийн албаны чадавхыг бэхжүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний тухай мэдээллийг судлан боловсруулж, тэдгээрийн давхардал, хийдлийг арилгах, үр нөлөөг дээшлүүлэх талаар зөвлөгөө, үйлчилгээ үзүүлэх” ТАТХ 66.1.10

---

¹ УИХ-ын 2019 оны 17 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрийн албаны зөвлөлийн үйл ажиллагааны дүрэм”-ийн 1.6, 1.7 дахь хэсгийн заалт

10. “Төрийн албаны ерөнхий болон тусгай шалгалтыг зохион байгуулах, арга зүйн удирдлагаар хангах, төрийн захиргааны болон төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийг сонгон шалгаруулах, холбогдох журмыг батлах” ТАТХ 66.1.11

11. “Хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх” ТАТХ 66.1.12

Дээрх хуульд заасан үндсэн чиг үүргүүдийн хүрээнд 2023 оны жилийн үйл ажиллагааны тайланд үндэслэн байгууллагын чиг үүрэгт хийх үнэлгээний үндсэн хүрээг дараах арга хэмжээний үр дүн, гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлтээр тогтоож үйл ажиллагааны доорх 5 чиг үүргийн хүрээнд хэсэгчлэн үнэлгээ хийж, дүгнэлт бичиж, нэгдсэн зөвлөмж боловсруулан үнэлэлт өгсөн болно. Үүнд:

1. Төрийн албан хаагчийн тоо бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох, сургалт судалгаа зохион байгуулах
2. Төрийн албаны ерөнхий болон тусгай шалгалт явуулах, сонгон шалгаруулалт хийх
3. Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх
4. Маргаан хянан шийдвэрлэх
5. Төрийн албан хаагчийн нийтлэг болон нийгмийн баталгаа
6. Төрийн албаны ёс зүй

1.4. Үнэлгээний хязгаарлагдмал тал

Түүвэр харьцангуй байх тохиолдол. Төрийн албаны зөвлөлийн үндсэн үйл ажиллагаа нь Улаанбаатар хотод төвлөрч явагддаг бөгөөд яам, агентлагууд, аймаг нийслэлийн нийт 53 салбар зөвлөлийг мэргэшил, арга зүйн нэгдсэн удирдлага, зөвлөмж, чиглэлээр ханган ажилладаг.

Тухайн байгууллагын мэргэжилтэн болон системчилсэн үнэлгээ хийх багтай хамтран үнэлгээг холимог хэлбэрээр зохион байгуулсан. Үйлчлүүлэгчдийн эрэлтийн харьцангуй байдлаас үүдэн судалгааны мэдээлэл цуглуулах хугацаанд үйлчлүүлэгчдийн тоог жигд хамруулах боломжгүй байсан нь хязгаарлагдмал тал болно.

Мөн байгууллагын үйл ажиллагаа, иргэд, төрийн албан хаагчдын сэтгэл ханамжийг судлахын тулд тухайн байгууллагын үйл ажиллагаанд гаргасан санал, өргөдөл, гомдолд баримт бичгийн судалгаа хийсэн бөгөөд Хүний хувийн мэдээллийг хамгаалах тухай хууль болоод байгууллагын нууцын тухай хуулиар зохицуулагдсан зарим талаар хязгаарлагдмал нөхцөлд танилцах боломжтой байсан.

СУДАЛГААНЫ БАГ

Г.Билгүүн - Багийн ахлагч, захирал

Б.Ганцэцэг - Судлаач, УА-ийн багш, доктор, дэд профессор

Г.Балжинням-Судлаач, эрх зүйч /Ph.D/

Энэхүү “Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагаанд хийсэн чиг үүргийн үнэлгээний тайлан”-г “Мэргэн үнэлэхүй” ХХК 2024 оны 03 дугаар сарын 01-ны өдрөөс эхлэн 03 дугаар сарын 15-ны өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэв.

Тус тайланд тусгагдсан дүгнэлтүүд зөвхөн судалгааны багийн гишүүдийн байр суурийг илэрхийлж буй болно.

---oOo---

БҮЛЭГ 2. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛИЙН 2023 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХИЙСЭН СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭ

2.1. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ТОО БҮРТГЭЛИЙН НЭГДСЭН ТОГТОЛЦООГ БИЙ БОЛГОХ, СУРГАЛТ СУДАЛГАА ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ

2.1.1 Төрийн албан хаагчийн бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох ажлын хүрээнд

Төрийн албаны зөвлөл 2023 онд үйл ажиллагаандаа төрийн байгууллага, албан хаагчийн тоо бүртгэлийг Төрийн албаны тухай хуулийн 16 дугаар зүйл болон Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 74 дүгээр тогтоолоор баталсан Төрийн албан хаагчийн улсын нэгдсэн тоо бүртгэл хөтлөх, мэдээлэл авах журмын дагуу Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо” цахим системээр хөтлөн явуулсан байна.

Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны 5 сарын 29-ны өдрийн 193 дугаар тогтоолоор төрийн байгууллага, албан хаагчийн бүртгэлийн мэдээллийн санг бий болгох, төрийн албаны шинэтгэлийг дэмжсэн бодлого, хууль эрх зүйн хүрээнд нийцсэн, хэрэглэхэд хялбар, хүртээмжтэй, сүүлийн үеийн технологид суурилсан, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангасан “Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо” цахим системийг хөгжүүлэх урт хугацааны бодлогын баримт бичгийг батлан хэрэгжүүлсэн байна. Уг систем нь төрийн албан хаагчийн анкет хувийн хэргийн бүх мэдээллийг цахимжуулснаас гадна Хүний хувийн мэдээллийг хангах тухай хуулийн дагуу системийн үндсэн хэрэглэгч, хяналт шинжилгээний хэрэглэгчид, төрийн албан хаагч гэсэн эрхүүдийн тохиргоогоор хуульд заасан төрийн байгууллагын хүний хувийн мэдээллийг цуглуулж, ашигласан байдалд хяналт тавих боломжийг бүрдүүлсэн. Мөн сонгон шалгаруулалт томилгоо, ажиллах хүчний удирдлага, ажилтны цалин хөлс, тэтгэмж, ажилтны карьер хөгжил, гүйцэтгэлийн удирдлага, сургалт, ажиллах үеийн зөрчил, ёс зүйн зөрчил зэрэг хүний нөөцийн шинжилгээ хийх, статистик тайлан гаргах боломжтой Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн дагуу бусад төрийн байгууллагын мэдээллийн сангаас төрийн мэдээлэл солилцооны ХУР системээр дамжуулан мэдээлэл авч мэдээллийн үнэн зөв байдлыг ханган ажилладаг. Энэ хүрээнд 2023 онд боловсролын мэдээллийн сангаас суурь, бакалавр, магистр, докторын бүртгэлийн мэдээлэл, иргэний бүртгэлийн мэдээллийн сангаас иргэний үнэмлэхийн мэдээлэл, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт болон гадаад иргэний бүртгэлийн мэдээллийг анхдагч эх үүсвэрээс авч баталгаажуулдаг болсон.

Төрийн албаны тоо бүртгэлийн мэдээллийн сангаас албан хаагчийн мэдээллийг “Төрийн албаны цалингийн нэгдсэн систем”-д нийлүүлж байгаа нь ижил төрлийн мэдээллийг нэг эх үүсвэрээс ашиглах, төрийн албан хаагчийн орон тооны нарийвчилсан мэдээ гаргах, төлөвлөлт хийх боломж бүрдүүлээд зогсохгүй Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, бусад сонирхогч этгээдийг үнэн зөв нэгдсэн тоо мэдээллээр хангах, үнэн

зөв, давхардал, зөрүүгүй статистик тоон мэдээлэлд суурилсан бодлого, шийдвэр гаргахад ашиглах их өгөгдөл бүрдсэн байна.

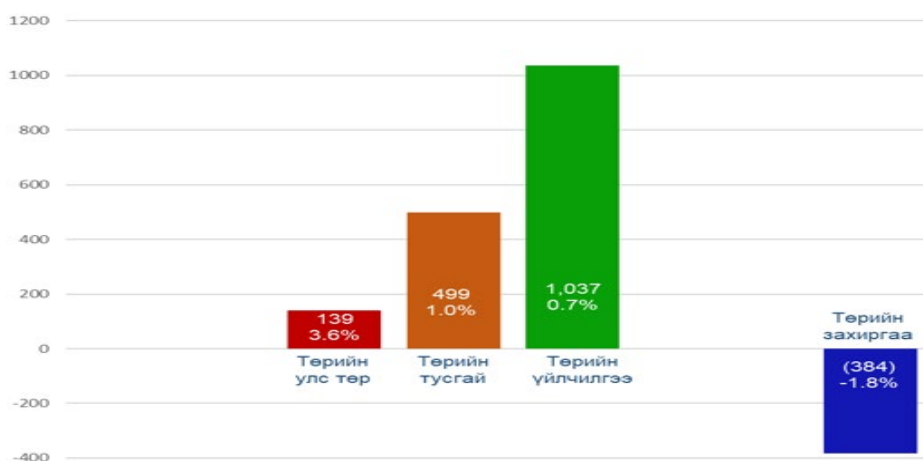
2023 оны байдлаар Монгол улсын төрийн албан хаагч нийт хүн амын 6.67 хувьтай тэнцэж, нийт ажиллах хүчний 18.2 хувийг эзэлж байна.

хүснэгт 1. Төрийн албан хаагчийн тоо /2020-2023 он/

Үзүүлэлт	2020	2021	2022	2023
Төрийн улс төрийн албан хаагч	3,619	4,165	3,759	3,898
Төрийн захиргааны албан хаагч	20,553	21,135	22,023	21,639
Төрийн тусгай албан хаагч	45,453	45,899	47,158	47,657
Төрийн үйлчилгээний албан хаагч	135,386	137,665	152,265	153,302
Нийт	205,011	208,864	225,205	226,496

Дээрх 2023 оны төрийн албан хаагчдын бүрэлдэхүүн хөдөлгөөний өөрчлөлтийг албан тушаалын ангилал тус бүрээр авч үзвэл дараах байдалтай байна.

График 1. 2023 оны ТАХ-ын бүрэлдэхүүн хөдөлгөөн

“Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо” цахим системд бүртгэлтэй төрийн 4225 байгууллагын 226496 албан хаагч бүртгэлтэй байгаа бөгөөд уг бүртгэлийг хариуцан ажиллаж буй төрийн байгууллагуудын албан хаагчдад мэдээллийг үнэн зөв, бүрэн гүйцэт оруулах талаар тусгайлан болон нийтэд нь 52 цагийн сургалт, зөвлөгөөг цахимаар зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 18658 албан хаагчийг хамруулан сургалт зөвлөгөө өгч бүртгэлийг үнэн зөв бүртгэх боломжийг бий болгосон байна.

ХНУМТ цахим системд цалин, хөлсний бүтэц болох үндсэн цалингийн 71 сүлжээ, 377 төрлийн нэмэгдэл цалин хөлсний бүртгэлийг оруулснаар төрийн албан хаагчдын цалин хөлсний талаарх мэдээллийг бодитой, үнэн зөв бүртгэж,

нэмэгдэл цалин хөлсийг давхардуулан олгох, илүү олгох, дутуу олгох, зөрүүтэй олгох, буруу олгох зэрэг зөрчлийг арилгахад чухал шийдэл болсон байна.

2.1.2. Сургалт, судалгаа зохион байгуулах ажлын хүрээнд

Төрийн албан хаагчийн богино болон дунд хугацааны давтан сургалт.

Төрийн албан хаагчийг мэргэшүүлэх багц сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг албан тушаалын онцлог, хариуцан гүйцэтгэх чиг үүргийг харгалзан боловсруулан хэрэгжүүлж, сургалтыг Засгийн газрын харьяа төрийн албаны сургалтын байгууллага болох Удирдлагын академи хариуцан хэрэгжүүлж байна.

Хүснэгт 2. Төрийн албаны мэргэшүүлэх багц сургалт болон дунд хугацааны давтан, чиглүүлэх богино хугацааны сургалтын мэдээлэл /2021-2023/

д/д	Сургалтын төрөл	Он		
		2021	2022	2023
1	Тэргүүн түшмэлийн албан тушаалын сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо	36	53	74
2	Эрхэлсэн түшмэлийн албан тушаалын сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо	178	282	323
3	Ахлах түшмэлийн албан тушаалын сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо	403	806	988
4	Чиглүүлэх болон богино хугацааны сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо	4672	7212	755
5	Мэргэшүүлэх дунд хугацааны сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо	622	546	641
6	Мэргэшүүлэх дунд хугацааны давтан сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо	608	421	527
Нийт		6519	9320	3308

Тайлант хугацаанд албан тушаалын сургалтад хамрагдсан албан хаагчийн тоо өссөн бөгөөд тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалт, төрийн албанд анх томилогдсон албан хаагчийг мэргэшүүлэх дунд хугацааны болон дунд хугацааны давтан сургалтад 2019-2023 онд нийт 11303 албан хаагч элсэн суралцсанаас 4507 буюу 39.8 хувь нь орон нутгаас, 6796 буюу 60.1 хувь нь Улаанбаатар хотоос хамрагдсан байна.

Төрийн албан хаагчдад зориулсан арга зүйн сургалт

НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөлтэй хамтран төрийн албаны үнэт зүйл, ёс зүй, манлайлал, Төрийн албан хаагчийн тангараг өргөх ёслол, Залуу төрийн албан хаагчдын менторшип хөтөлбөр, Сэтгэлгээний өөрчлөлтийн шинэлэг арга хэрэгслүүд, Эмэгтэйчүүдийн манлайлал зэрэг сэдвийн хүрээнд 10 яам, 33 агентлаг, 4 аймагт нийт 9371 төрийн албан хаагчдад сургалт зохион байгуулсан байна.

Төрийн албаны хууль тогтоомж, чадахуйн зарчмын хэрэгжилтийг хангахад учирч буй хүндрэл бэрхшээл, түүнийг даван туулах арга зам болон хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлтийг тайлбарлан таниулах сургалтыг хяналт шалгалтын явцад 58 байгууллага, 1012 албан хаагчид, аудит хийсэн 52 байгууллагын 1130 албан хаагчдад “Төрийн албаны тухай хуульд орсон нэмэлт өөрчлөлт, дагалдан гарах журмууд, холбогдох бусад асуудлаар сургалт зохион байгуулжээ.

Төрийн албаны зөвлөлийн “брэнд” “7:4:10” арга зүйн сургалт. Төрийн албаны шинэтгэлийн хүрээнд төрийн албан хаагчийн сургалтын хэрэгцээнд үндэслэн, төрийн албан хаагчдын сургалтыг тасралтгүй явуулж, зохион байгуулах, мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилгоор “7:4:10” арга зүйн вебинар сургалтыг 7 хоног бүрийн Пүрэв гарагт уламжлал болгон тогтмол зохион байгуулж хэвшүүлснээр 2021, 2022 онд 56 удаагийн /69 цаг/ сургалтад нийт 99,000 хэрэглэгчийн эрхээр 150.000 гаруй, 2023 онд 71238 хэрэглэгчийн эрхээр 90,000 гаруй төрийн албан хаагч санаачилснаас хойш нийтдээ 240 мянга гаруй төрийн албан хаагч хамрагдсанаар орчин үеийн төрийн албаны шинэ хандлага, соёлд суралцсан байна.

Энэхүү сургалтаар “Стратеги төлөвлөлт”, “Бодлого, шийдвэр”, “Ёс зүй, манлайлал”, “Харилцаа, хандлага, стресс менежмент”, “Систем, сэтгэлгээ”, “Түүх, соёл” гэсэн 6 агуулгын хүрээнд 24 удаагийн сургалтад хамрагдсан. Нийт оролцогчдын 89.7 хувь нь орон нутгаас, 10.3 хувь нь Улаанбаатар хотод байрлах төрийн байгууллагад ажилладаг албан хаагчид байна.

График 2. Аймгуудын оролцоо

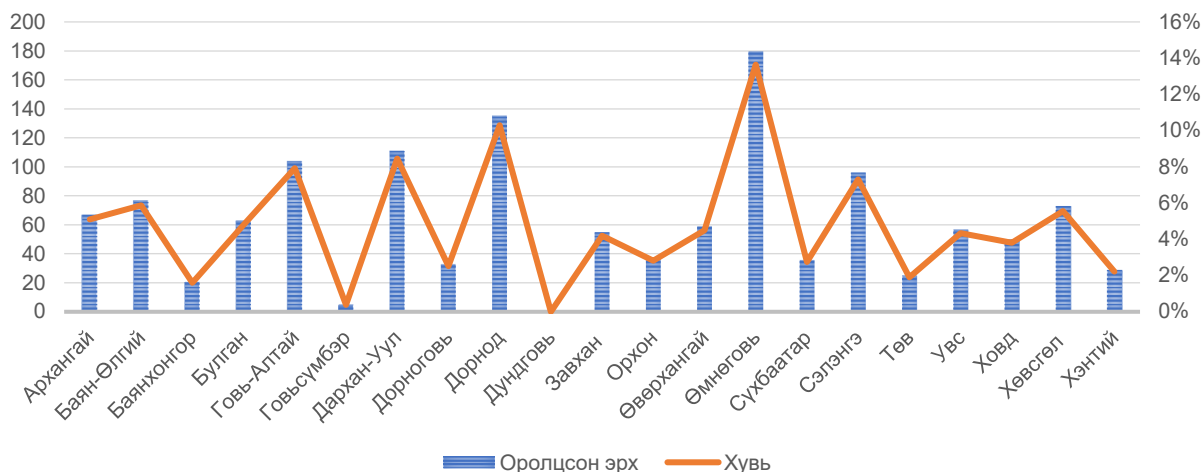
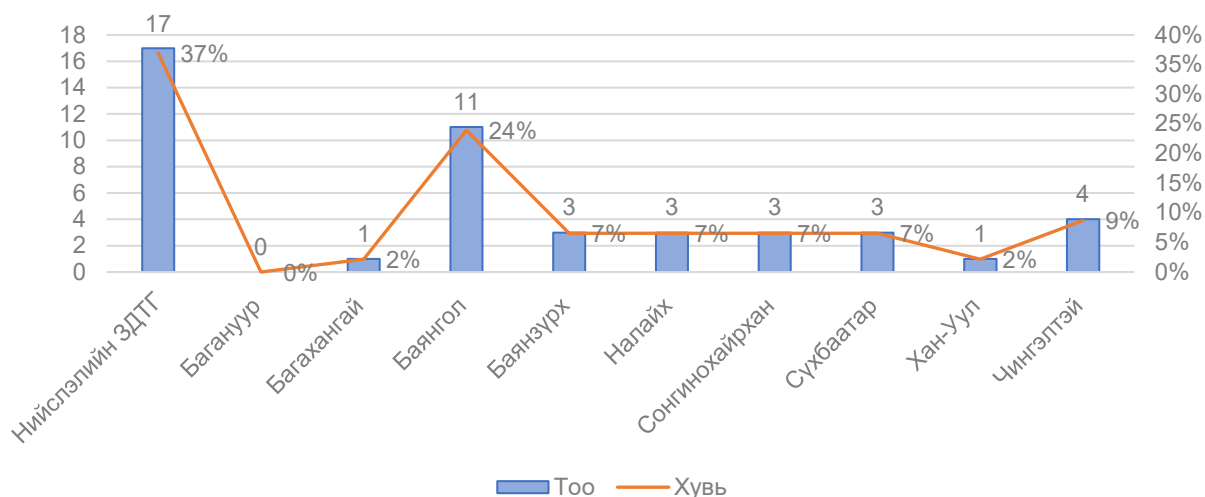

График3. Нийслэл, дүүргүүдийн оролцоо

Улаанбаатар хотоос оролцогчдын 46.3 хувь нь яам, 40.2 хувь нь Засгийн газрын агентлагийн албан хаагчид, орон нутгаас Өмнөговь, Дорнод, Дархан-Уул, Говь-Алтай аймгуудын төрийн албан хаагчдын оролцоо хамгийн өндөр байна.

2.1.3. Сургалт, нөлөөллийн болон зөвлөн туслах ажлын хүрээнд:

Тайлант хугацаанд чадамжид суурилсан хүний нөөцийн удирдлага, чадамжийн хүрээний баримт бичиг, албан тушаалын тодорхойлолтод болон гүйцэтгэлийн удирдлагад чадамжийн хүрээг ашиглах, харилцан уялдаатай хамтран ажиллах, ур чадварын шилжилт, цахимжилт, хүний нөөцийн аудит хийх аргачлал, үр дүн, төрийн албаны манлайлал, үнэт зүйл гэсэн өргөн цар хүрээ, агуулга бүхий сэдвээр сургалт, нөлөөллийн болон зөвлөн туслах ажлуудыг зохион байгуулсан.

Төрийн албаны зөвлөлийн даргын 2023 оны 05, 81 дүгээр тушаалаар байгуулагдсан Ажлын хэсэг Гаалийн ерөнхий газар, түүний харьяа 15 газар, 3 хороо, Баян-Өлгий, Ховд аймгийн нутгийн захиргааны 45 байгууллагын удирдлага, хүний нөөцийн ажилтнуудад албан тушаалын тодорхойлолт болон гүйцэтгэлийн удирдлагад чадамжийн хүрээг ашиглах, чадамжид суурилсан хүний нөөцийг бүрдүүлэх талаар “Төрийн албаны манлайлал, үнэт зүйл” сэдвээр сургалт нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулж нийт 902 төрийн захиргааны албан хаагчид оролцсон.

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Төрийн албаны зөвлөл, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн Хөтөлбөрийн “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөлтэй хамтран аймаг, нийслэлийн Засаг даргын тамгын газрын дарга нар, бусад 52 төлөөлөлд зориулан 2023 оны 05 дугаар сарын 03-ны өдөр “Төрийн албан хаагчийн хандлага, ёс зүйн өөрчлөлт бүтээмжид нөлөөлөх нь” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулсан.

Мерит төсөлтэй хамтран 2023 онд Сүхбаатар аймагт “Жендерийн мэргэжилтэн манлайлагчдын чуулга уулзалт” зохион байгуулж жендерийн бие даасан мэргэжилтний хэрэгцээ ба түүний албан тушаалын тодорхойлолтын талаар мэдээлэл өгч, хэлэлцүүлсэн.

Төрийн албаны зөвлөлийн “Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо” цахим системд төрийн албан хаагчийн сургалтын модулийг хөгжүүлэн ашиглалтад оруулж, 25 байгууллагад туршилтыг эхлүүлсэн.

Төрийн албаны зөвлөл, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн хөтөлбөртэй хамтран хэрэгжүүлж буй “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөлтэй хамтран “Төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлагын зарим асуудал” сургалт, хэлэлцүүлгийг 2023 оны 02, 5, 12 дугаар сард яамдын Төрийн нарийн бичгийн дарга, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч, тохируулагч агентлагийн дарга, УИХ-ын харьяа байгууллагын дарга, 21 аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга нарт, “Төрийн албан хаагч эмэгтэйчүүдийн манлайллын хөтөлбөр”-ийн үр дүн, цаашид хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны талаар хөтөлбөрийн ментор болон төгсөгчдийн оролцоотой санал солилцох уулзалт, хэлэлцүүлгийг хийсэн.

Тайлант онд 11 яам, 8 агентлаг, 11 аймаг, нийслэлийн Салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай хүсэлтийг Зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн 45 тогтоолыг баталсан.

Төрийн албаны зөвлөлийн Салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нарын сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох, мэргэшил, ур чадварыг дээшлүүлэх зорилгоор тэдний хүний нөөцийн мэдээлэл, томилгоо, мэргэшүүлэх багц сургалтад хамрагдсан байдал, хамрагдахыг хүсэж буй сургалтын санал, хамрагдах хэлбэр, төлбөрийн нөхцөл, мөн салбар зөвлөлд тулгамдаж буй асуудал, дээд байгууллагад уламжлах асуудал бүхий 13 асуулгаар судалгааг цахимаар авч, боловсруулалт хийлээ. Судалгаанд суурилсан тодорхой арга хэмжээ авахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

Нийслэл, 21 аймаг, яам, агентлагийн Салбар зөвлөлийн нийт 43 нарийн бичгийн дарга нарыг хамруулан төрийн албаны хүний нөөцийн аудитын гэрчилгээ олгох мэргэшүүлэх, чадавхжуулах сургалтыг зохион байгуулснаар тухай орон нутаг, төрийн байгууллагадаа хүний нөөцийн аудит зохион байгуулах, аудитын багт ажиллах, Төрийн албаны төв байгууллагаас томилсон хүний нөөцийн аудитын багт төлөөллөөр, гишүүнээр ажиллах нөхцөл бүрдсэн.

2.1.4. Төрийн албаны судалгаа, шинжилгээний ажлыг зохион байгуулах ажлын хүрээнд:

Төрийн захиргааны албан хаагчийн шилжилт хөдөлгөөн, тогтвор суурьшлын өнөөгийн байдлыг Төрийн албаны "Хүний нөөцийн удирдлага, мэдээллийн тогтолцоо" цахим системийн сүүлийн 3 жилийн өгөгдөлд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийж, тайлан² гаргаж дүн шинжилгээг хийсэн байна.

² <https://drive.google.com/drive/folders/12DFAY4uLyAxAzc9GmTCc6myNwXSjINFi>

График 4. Төрийн захиргааны албан хаагчийн шилжилт хөдөлгөөн 2020-2022

2020-2022 оны байдлаар харьцуулан үзэхэд 2022 онд хамгийн их шилжилт хөдөлгөөн бүртгэгдсэн байна. Дээрх 5 шилжилт хөдөлгөөнөөс хамгийн их шилжилт хөдөлгөөний төрөл нь төрийн захиргааны албан тушаалаас чөлөөлөгдсөн 3681 төрийн захиргааны албан хаагч 40,73 хувийг эзэлж байна.

Судалгаагаар хүний нөөцийн эргэц нь олон улсын дунджаас 2 дахин их үзүүлэлттэй гарсан нь Төрийн албаны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.2 дахь хэсэгт заасны дагуу төрийн алба мэргэшсэн тогтвортой байх зарчмыг хангахад бүх шатны төрийн байгууллага, түүний удирдлагууд анхаарч ажиллах шаардлагатайг харуулж байна.

Судалгаанаас харахад 2022 онд чөлөөлөгдсөн боловч эргэж төрийн захиргааны албанд томилогдсон 2831 буюу 12.9 хувь хүний нөөцийн эргэцэд нөлөөлж байгаа давуу тал байгааг харуулж байна.

Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй Шинэ Сэргэлтийн Бодлогын “Төрийн бүтээмж”-ийн сэргэлтийн хүрээнд 21 аймаг, нийслэлийн 9 дүүргийн 6440 төрийн албан хаагчдаас авах “Төрийн албаны чанарын цахим судалгаа”, “Төрийн албаны чанарын ярилцлагын судалгаа”-ны ажилд дэмжлэг үзүүлэн “Шинэ сэргэлтийн бодлогын Хурдасгуур төв”-тэй хамтран ажилласан байна.

Төрийн албаны зөвлөлийн Сургалт судалгаа, мэдээллийн нэгдсэн сангийн газартай хамтран богино хугацаанд зохион байгуулсан ч албан хаагчдын идэвх, оролцоо өндөр байсан учир төлөвлөгөөт түүврийн хэмжээнд хурдан хүрсэн. Судалгаанд төрийн захиргаа, төрийн үйлчилгээ, төрийн улс төр, төрийн тусгай ангиллын нийт 29,165 албан хаагчид буюу Монгол Улсын нийт төрийн албан хаагчдын 12.9% нь оролцсон. Судалгаанд оролцсон албан хаагчдын хувьд 21 аймгаас 21611, нийслэлийн 9 дүүргээс 7554 албан хаагч тус тус оролцсон.

Судалгааны үр дүнгээр цалин хөлс, ажиллах орчин болон өсөн дэвших боломжтой холбоотой төрийн албанаас гарахад нөлөөлөгч хүчин зүйлсийг тодорхойлж чадсан нь төрийн албаны удирдлага тухайн хүчин зүйлсийг бууруулах арга хэмжээ авч ажилласнаар чадвартай сайн албан хаагчдаа авч үлдэх боломж үүснэ гэсэн дүгнэлтэд хүрсэн.

Цахим судалгааны үр дүнд төрийн албанд үлдэх сэдэлд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлсноороо шинэлэг бөгөөд гэвч судалгаанаас харахад цалин хөлсний нэмэгдэл үндсэн шийдэл биш гэдгийг судалгааны үр дүн харуулсан байна.

... Төрийн албан хаагчийн бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгосноор та бүхний ажилд ямар өөрчлөлтүүд гарч байна вэ?...

...Төрийн албан хаагчийн бүртгэлийн нэгдсэн системтэй болсноор хүн бүрийн сурах, мэргэжил дээшлүүлэх, цалин хөлс зэрэг бодит мэдээлэл дээр тулгуурлан төрийн албан хаагчийн нийгмийн баталгааг хангах боломж бүрдсэнээс гадна бас алдаа гаргаж ямар нэгэн ёс зүйн зөрчил гаргасан нөхцөлд ч энэхүү мэдээлэл шууд бүртгэгддэг болсон. Иймд шийдвэр гаргах, дэвшин ажиллах зэрэг бүх боломж нээлттэй тэгш өрсөлдөөний зарчмаар явагдах боломжтой болсон гэж болж байна.

ТАЗ-ийн төлөөлөлтэй хийсэн ярилцлагаас, 2024 он

Дүгнэлт: “Төрийн албан хаагчийн хувийн хэрэг, тоо бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох” чиг үүргийн хэрэгжилтийг Төрийн албан хаагчийн хувийн хэрэг, тоо бүртгэлийн нэгдсэн мэдээллийн сан болон бусад мэдээллийн нэгдсэн системүүдтэй холбон хоорондоо мэдээлэл солилцох боломжтой болгон сайжруулж улмаар төрийн албан хаагчдыг уг системд мэдээлэл оруулах боломжийг бий болгох зорилгоор сургалтад хамруулж чадавхжуулсан, мөн төрийн албан хаагчдын давтан сургах, мэргэжил арга зүйгээр хангах, Төрийн жинхэнэ албан тушаалтныг мэргэшүүлэх багц сургалт, албан тушаалын ажлын байран дахь сургалтын агуулга, хөтөлбөрийн талаар санал боловсруулах; Төрийн албаны судалгаа, шинжилгээний ажлыг зохион байгуулах гэсэн 3 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд үзэж, хэрэгжилтийг 100% гэж дүгнэв.

2.2. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЕРӨНХИЙ БОЛОН ТУСГАЙ ШАЛГАЛТ ЯВУУЛАХ, СОНГОН ШАЛГАРУУЛАЛТ ХИЙХ

2.2.1 Төрийн албаны ерөнхий шалгалтын хүрээнд:

Төрийн албаны тухай хуульд³ заасны дагуу төрийн жинхэнэ алба хаах хүсэлтэй иргэнийг сонгон шалгаруулж, төрийн албан хаагчийн нөөц бүрдүүлэх шалгалтыг 2023 онд 4 удаа зохион байгуулж төрийн жинхэнэ албаны ерөнхий шалгалтад давхардсан дүнгээр 16085 иргэн бүртгэгдсэнээс 12683 буюу 78.8 хувь нь шалгалтад оролцож, 5212 иргэн буюу 41.1 хувь нь төрийн жинхэнэ албанд анх орох иргэний нөөцөд бүртгэгдсэн.

Хүснэгт 3. Төрийн албаны ерөнхий шалгалтын мэдээлэл /2019-2023 он/

№	Агуулга	2019 он	2020 он	2021 он	2022 он	2023 он				2023 он /нийт/	Нийт /давхардсан дүнгээр/
						I улирал	II улирал	III улирал	IV улирал		
	Төрийн албаны ерөнхий шалгалтад бүртгүүлсэн иргэдийн тоо	8894	16218	22299	13559	5126	3816	3491	3652	16085	68161
	Төрийн албаны ерөнхий шалгалт өгсөн хүний тоо	7616	12286	17292	11180	4279	2975	2700	2729	12683	53441
	Шалгалтад тэнцэж нөөцөд бүртгэгдсэн хүмүүсийн тоо, хувь	1116 /14.6%/	3823 /31.1%/	5484 /31.7%/	3739 /33.4%/	1409 /33.0%/	1430 /48.0%/	1168 /43.5%/	1205 /44.2%/	5212 /41.1%/	18258 /34.2%/
Үүнээс	Ерөнхий мэдлэгийн шалгалтад тэнцсэн хүний тоо	1588	5017	7343	4991	1915	1747	1468	1471	6601	23952
	Монгол хэл бичгийн чадварын шалгалтад тэнцсэн хүний тоо	1443	4070	5858	3944	1497	1492	1216	1262	5467	19339
	Дүн шинжилгээ хийх чадварын шалгалтад тэнцсэн хүний тоо	1116	3823	5484	3739	1409	1430	1168	1205	5212	18258

Төрийн албаны ерөнхий шалгалтад бүртгүүлсэн иргэдийн насны ангилал, хүйсийн харьцаа, төгссөн сургууль, мэргэжил, боловсрол, онооны ангиллын байдлаар статистик мэдээг тогтмол гарган мэдээлж байна.

2023 оны төрийн албаны ерөнхий шалгалтад тэнцсэн 5212 иргэний тэнцсэн тухай мэдээллийг Төрийн албаны зөвлөлийн цахим хуудсанд байршуулснаас гадна төрийн захиргааны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаал, төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн сонгон шалгаруулалтын дүн, тайлан мэдээг тухай бүр авч, судалгааг тогтмол шинэчилж ажилласан байна.

Төрийн албаны ерөнхий шалгалтын нөөцийн ашиглалт 38.3 хувь буюу 6997 иргэн төрийн жинхэнэ албан тушаалд томилогдсон болно.

Төрийн албаны ерөнхий шалгалт бүрэн цахимжиж, техник технологийн шийдлийг нэвтрүүлснээр хөндлөнгийн нөлөөлөлгүй, хараат бус, ил тод нээлттэй явагддаг, шалгалтын дүн зөвхөн хувь хүнээс хамаарна гэдэг нь нотлогдож хэвшив. Төрийн албаны ерөнхий шалгалт нь аливаа өргөдөл, гомдол, маргаангүй байгаа нь нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдөж, иргэдийн итгэл нэмэгдсэнийг харуулж байна.

³ Төрийн албаны тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.7. "Төрийн жинхэнэ албаны ерөнхий шалгалтыг улиралд нэгээс доошгүй удаа зохион байгуулна.

2.2.2. Төрийн албаны тусгай шалгалтын хүрээнд

Тусгай шалгалтын цахим системийг хөгжүүлэлт хийж, шалгалтын шинэ цахим системийг нэвтрүүлсэн бөгөөд ТАЗ болон түүний УБ хот, аймаг нийслэл дэх байгууллагуудын салбар зөвлөлүүд шинээр хөгжүүлсэн цахим системээр тусгай шалгалт, төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулж байна.

Тайлант онд төрийн захиргааны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын 10372 сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалт буюу сонгон шалгаруулалт зарласнаас **4316** албан тушаалд **6391** иргэн өрсөлдлөө. Хамгийн өндөр авсан **4316** иргэнийг тус тусын албан тушаалд томилуулахаар нэр дэвшүүлсэн.

Хүснэгт 4. Төрийн захиргааны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын зарласан сул орон тооны зар

Сонгон шалгаруулалт				Сул орон тоо		
Төрийн захиргааны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын зарласан сул орон тоо	Бүртгүүлэх			Шалгалтад оролцсон хүн	Нэр дэвшсэн сул орон тоо	Нөхөгдөөгүй сул орон тоо
	Хүсэлт өгсөн	Шаардлага хангасан	Шаардлага хангаагүй			
10372	11335	7492	3843	6391	4316	6056

Хүснэгт 5. Төрийн жинхэнэ албаны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулсан байдал

№	Сонгон шалгаруулалт зохион байгуулсан байгууллага	Зарласан сул орон тоо	Нэр дэвшсэн сул орон тоо	Нөхөгдөөгүй сул орон тоо
1	Төрийн албаны зөвлөл	422	341	81
2	Төрийн албаны зөвлөлийн Яамдын дэргэдэх салбар зөвлөл	1041	730	311
3	Төрийн албаны зөвлөлийн Агентлагуудын дэргэдэх салбар зөвлөл	836	668	168
4	Төрийн албаны зөвлөлийн Аймаг, нийслэлийн салбар зөвлөл	8073	2577	5496
Нийт		10372	4316	6056

2023 онд төрийн захиргааны удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын 4316 сул орон тоо нөхөгдсөнөөс тэргүүн түшмэлийн албан тушаалд 33, эрхэлсэн түшмэлийн албан тушаалд 186, ахлах түшмэлийн албан тушаалд 513, дэс

түшмэлийн албан тушаалд 3310, туслах түшмэлийн албан тушаалд 274 иргэн байна.

Төрийн захиргааны удирдах албан тушаалын 969 сул орон тооны сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулахад 570 буюу 59.0 хувь нь, гүйцэтгэх албан тушаалын 9403 сул орон тооны сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулахад 3746 буюу 40.0 хувь нь тус тус нөхөгдсөн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад удирдах албан тушаалын сул орон тоо нь 15, гүйцэтгэх албан тушаалын сул орон тоо нь 796 буюу нийт 811 сул орон тоогоор нэмэгдэж нөхөгдсөн үзүүлэлттэй байна.

Төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн сонгон шалгаруулалт. Тайлант онд төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн 431 албан тушаалын сул орон тооны сонгон шалгаруулалтыг зарлаж, сонгон шалгаруулалтад давхардсан тоогоор 1119 иргэн хүсэлт өгч, 680 иргэн шаардлага хангаснаас шалгалтад 632 иргэн оролцож, 266 иргэн буюу 42.1 хувь нь тэнцэж, зарлагдсан сул орон тооны **62.0** хувь нь нөхөгдсөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 6. Төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн сул орон тооны сонгон шалгаруулалт

№	Зохион байгуулсан байгууллага	Зарласан	Нөхөгдсөн	Нөхөгдөөгүй
1	Аймаг, нийслэлийн салбар зөвлөл	371	238	133
2	Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны дэргэдэх салбар зөвлөл	36	16	20
3	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны дэргэдэх салбар зөвлөл	1	0	1
4	Эрүүл мэндийн яамны дэргэдэх салбар зөвлөл	3	0	3
5	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны дэргэдэх салбар зөвлөл	12	9	3
6	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны дэргэдэх салбар зөвлөл	3	1	2
7	Соёлын яамны дэргэдэх салбар зөвлөл	5	2	3
Нийт дүн		431	266	165

Тайлант онд төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн 266 сул орон тоо нөхөгдсөн өмнөх оныхоос 40 сул орон тоогоор нэмэгдэж нөхөгдсөн үзүүлэлттэй байна.

Дүгнэлт: “Төрийн жинхэнэ албаны ерөнхий болон тусгай шалгалт зохион байгуулах” чиг үүргийг төрийн жинхэнэ албаны ерөнхий шалгалт болон тусгай шалгалт, төрийн жинхэнэ албаны удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалын сонгон

шалгаруулалт гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд авч үзээд, хэрэгжилтийг 98% гэж дүгнэлээ.

2.3. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХҮРЭЭНД ХИЙГДСЭН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

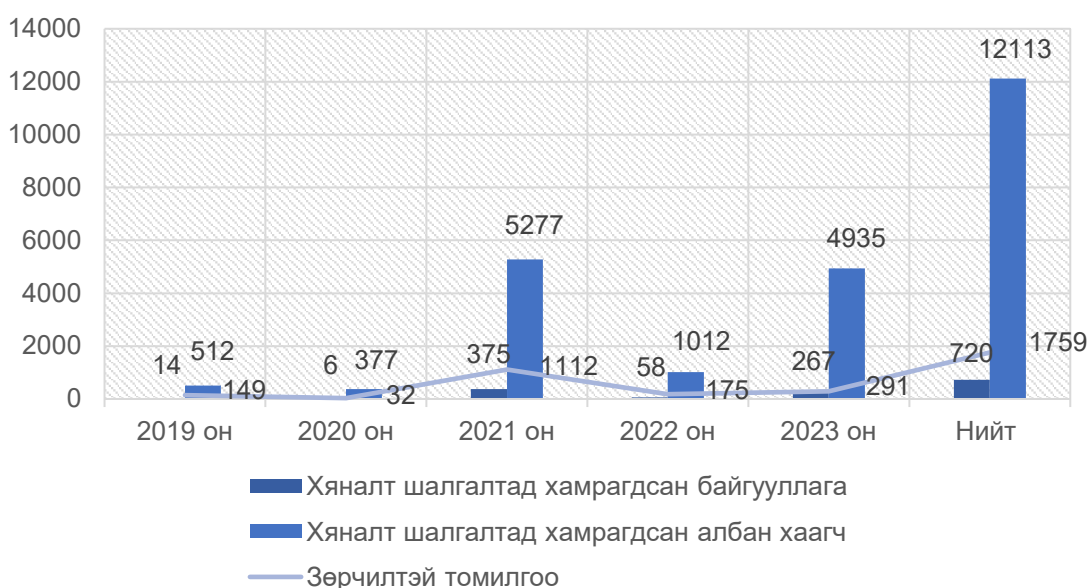
2.3.1. Төрийн жинхэнэ албан хаагчийг томилох үйл ажиллагаанд тавих хяналт

Төрийн албаны тухай хуульд Зөвлөл өөрийн бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар Улсын Их Хурлын хянан шалгах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхээр хуульчилсны дагуу “Монгол Улсын Төрийн албаны зөвлөлийн 2020-2023 оны стратеги төлөвлөгөө”-нд туссан чадахуйн зарчимд нийцсэн мэргэшсэн албан хаагчдаар төрийн албыг бэхжүүлэх зорилтын хүрээнд хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд бодитой, үр нөлөөтэй хяналт тавих, төрийн байгууллага, албан тушаалтанд арга зүйн зөвлөгөө өгөх, хууль тогтоомж, албан тушаалын тодорхойлолтод заасан шаардлагыг хангасан мэдлэг боловсрол, мэргэшил, ур чадвар, туршлага бүхий албан хаагчдын эзлэх хувийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ажиллаж байна.

2023 онд цар тахлын дараах төрийн албаны томилгоонд тавих хяналтыг эрчимжүүлсэн онцлог жил байсан бөгөөд хуульд заасан дээрх чиг үүргийн хүрээнд хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалтыг зөвлөн туслах, мэргэшил арга зүйгээр хангах, зөвлөмж, үүрэг даалгавар өгөх, сайн туршлагыг түгээх хэлбэрээр зохион байгуулж хэвшсэн байна.

Тайлант хугацаанд Зөвлөл өөрийн санаачилгаар болон иргэний гомдол, мэдээллийн дагуу 267 байгууллагын 4935 төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж, томилох үйл ажиллагаанд хяналт, шалгалт зохион байгуулснаас 476 албан хаагчийг Төрийн албаны тухай хууль тогтоомж зөрчиж томилсныг тогтоосон нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад хяналт, шалгалтад хамрагдсан албан хаагчдын тоо 4 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна. Төрийн албаны зөвлөлийн 12 удаагийн хуралдаанаар хяналт шалгалтын үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, 104 төрийн захиргааны байгууллагын 291 албан хаагчид холбогдох томилгооны зөрчил арилгуулах хугацаатай үүрэг даалгавар өгч, тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилласан байна.

График 5. Хяналт шалгалтад хамрагдсан байгууллага, албан хаагч

Төрийн албаны тухай хууль тогтоомж зөрчиж томилогдсон 291 албан хаагчаас төрийн албаны ерөнхий шалгалт өгөөгүй 17, тусгай шалгалт өгөөгүй 192, албан тушаалын тодорхойлолтод заасан мэргэжлийн тусгай шаардлага хангаагүй 11, “Төрийн жинхэнэ албан хаагчийг өөр албан тушаалд шилжүүлэх, сэлгэн ажиллуулах журам”-ыг зөрчсөн 10, “Төрийн жинхэнэ албан хаагчийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэх журам”-ыг зөрчсөн 61 албан хаагч байсан байна.

2.3.2. Гомдол, мэдээллийн дагуу төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж, томилох үйл ажиллагаанд хийсэн төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалтын талаар:

Иргэн, байгууллага, албан хаагчийн гомдол, мэдээллийн дагуу төрийн 10 байгууллагын 201 төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж, томилох үйл ажиллагаанд нийт 10 удаагийн хяналт, шалгалт хийж 25 төрийн жинхэнэ албан хаагчийг төрийн албаны хууль тогтоомж зөрчиж, төрийн жинхэнэ албан тушаалд томилсныг тогтоосон. Үүнээс томилох эрх бүхий албан тушаалтан Зөвлөлийн хуралдаанаар асуудал хэлэлцүүлэхээс өмнө 13 албан хаагчид холбогдох зөрчлийг сайн дураар арилгаж, холбогдох шийдвэрийг ирүүлсэн байна. Төрийн албаны зөвлөлийн 5 удаагийн хуралдаанаар хяналт, шалгалтын 5 ажлын хэсгийн тайланг хэлэлцэж, 5 төрийн захиргааны байгууллагын 12 албан хаагч Төрийн албаны тухай хууль тогтоомж зөрчиж төрийн жинхэнэ албан тушаалд томилсныг тогтоож, зөрчил арилгах хугацаатай үүрэг, даалгаврыг томилох эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлжээ.

Төрийн албаны тухай хууль тогтоомж зөрчиж томилогдсон 12 албан хаагчаас төрийн албаны тусгай шалгалт өгөөгүй 4, албан тушаалын тодорхойлолтод заасан мэргэжлийн тусгай шаардлага хангаагүй 5, “Төрийн жинхэнэ албан хаагчийг өөр албан тушаалд шилжүүлэх, сэлгэн ажиллуулах журам”-ыг зөрчсөн 2, “Төрийн жинхэнэ албан хаагчийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэх журам”-ыг зөрчсөн 1 албан хаагч байсан байна.

Төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалтаар илэрсэн зөрчлийг агуулгаар авч үзвэл:

2.3.3.Төрийн албаны зөвлөлийн “Зөрчил арилгах хугацаатай үүрэг, даалгавар өгөх тухай” тогтоолын хэрэгжилтийн талаар:

Тайлант онд Монгол Улсын Их Хурлаас удирдлага нь томилогддог 2 байгууллага, 3 яам, 1 агентлаг, мөн 15 аймаг, нийслэлийн 5 дүүрэгт хамаарах нийт 267 төрийн байгууллагын 4935 төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж, томилох үйл ажиллагаанд нийт 27 удаагийн хяналт, шалгалтыг зохион байгуулав. Үүнээс 476 төрийн жинхэнэ албан хаагчийг төрийн албаны хууль тогтоомж зөрчиж төрийн жинхэнэ албан тушаалд томилсныг тогтоосон.

Үүнээс томилох эрх бүхий албан тушаалтан Зөвлөлийн хуралдаанаар асуудал хэлэлцүүлэхээс өмнө 185 албан хаагчид холбогдох зөрчлийг арилгаж, холбогдох шийдвэрийг ирүүлсэн.

Төрийн албаны зөвлөлийн 12 удаагийн хуралдаанаар хяналт, шалгалтын 27 ажлын хэсгийн тайланг хэлэлцэж, 104 төрийн захиргааны байгууллагын 291 албан хаагчийг Төрийн албаны тухай хууль тогтоомж зөрчиж төрийн жинхэнэ албан тушаалд томилсныг тогтоож, зөрчил арилгах хугацаатай үүрэг, даалгаврыг томилох эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлсэн байна. Төрийн албаны зөвлөлийн шийдвэрээр хууль тогтоомж зөрчиж томилогдсон 291 албан хаагчид зөрчил арилгах хугацаатай үүрэг, даалгавар өгснөөс 177 албан хаагчид холбогдох 25 тогтоолыг биелүүлж, 54 албан хаагчид холбогдох 14 тогтоолыг биелүүлсэн эсэх талаарх баримт, тайлбарыг эрх бүхий албан тушаалтан ирүүлээгүй, 49 албан хаагчид холбогдох 2 тогтоолыг хэрэгжүүлэх тогтоосон хугацаа болоогүй байна.

Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасны дагуу жирэмсний болон амаржсаны амралт, хүүхэд асрах чөлөөтэй болон шүүхэд хандсан 11 албан хаагчид хамаарах зөрчил арилгах хугацаатай үүрэг, даалгавар өгсөн Төрийн албаны зөвлөлийн тогтоолын холбогдох хэсгийг Зөвлөлөөс түдгэлзүүлсэн болно.

Төрийн албаны зөвлөлийн "Зөрчил арилгуулах хугацаатай үүрэг өгөх тухай" тогтоолыг хэрэгжүүлээгүй 54 томилгооны зөрчлийн шийдвэрийн тухайд авч үзвэл, Улсын Их Хурлаас томилогддог байгууллагын удирдлагын 10, яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2, агентлагийн даргын 1, аймаг, дүүргийн Засаг даргын 2, аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын даргын 5, орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын даргын 34 шийдвэр байна.

2.3.4. Төрд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх, хяналт тавих

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тусгагдсан “төрийн албанд ёс зүй, сахилга хариуцлагын оновчтой тогтолцоо бүрдэж, ёс зүйтэй төрийн алба төлөвшинө” гэсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх, төрийн байгууллага, албан тушаалтны буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүйн улмаас төрд учруулсан хохирлыг буруутай албан тушаалтнаар нөхөн төлүүлэх үйл ажиллагаанд Иргэний хууль, Захиргааны ерөнхий хууль, Төрийн албаны тухай, Прокурорын тухай, Төрийн аудитын тухай, Төсвийн тухай хууль тогтоомжийн хүрээнд эрх бүхий этгээд хяналт тавин ажилласан байна.

2019-2023 онд нийт 371 шүүхийн шийдвэр бүртгэгдэж, 185 албан тушаалтанд холбогдох 2,357,923,820 (хоёр тэрбум гурван зуун тавин долоон сая есөн зуун

хорин гурван мянга найман зуун хорь) төгрөгийн үнийн дүн бүхий төрд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх тухай мэдэгдлийг хүргүүлж, нөхөн төлөгдөөгүй 153 албан тушаалтанд холбогдох 2,102,918,231(хоёр тэрбум нэг зуун хоёр сая есөн зуун арван найман мянга хоёр зуун гучин нэг) төгрөгийн үнийн дүн бүхий төрд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж, хяналт тавин ажилласан байна.

2.3.5. Хүний нөөцийн аудитын хүрээнд:

Төрийн албаны тухай хууль тогтоомж, чадахуйн зарчмын хэрэгжилтэд хүний нөөцийн аудит хийх чиглэлээр Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны 01 дүгээр сарын 04-ний өдрийн 02 дугаар тогтоолоор 2023 онд хэрэгжүүлэх “Хүний нөөцийн аудитын сэдэв, төлөвлөгөө”-г баталж “Чадахуйн зарчмын хэрэгжилт-Төрийн захиргааны албан хаагчийн ур чадвар, туршлагын шаардлагын нийцэл” сэдвийн хүрээнд Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн салбар дахь төрийн албаны төрийн захиргааны албан тушаалтнуудын туршлага, ур чадварын шаардлагын нийцлийг тодорхойлох зорилгоор Уул уурхай хүнд үйлдвэрийн яам, Ашигт малтмал газрын тосны газар, Үндэсний геологийн албаны үйл ажиллагаанд 176 албан хаагчийг хамруулан хүний нөөцийн аудит хийсэн байна.

Ур чадварын оноо	2021-2022	2023	Зөрүү
Удирдах	65,4%	66,5%	1,1%
Гүйцэтгэх	49,2%	60,3%	11,1%

Хүснэгт 7. Хүний нөөцийн аудитад хамрагдсан албан хаагчдын тоо

Төрийн албаны зөвлөл, НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөрийн “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөлтэй хамтран хүний нөөцийн аудитор бэлтгэх багц цагийн хөтөлбөртэй, кредит тооцох сургалтыг 2023 оны 5 дугаар сард зохион байгуулж яам, агентлаг, нийслэл, зарим аймгийн Салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга, гишүүн, хүний нөөцийн ажилтны төлөөлөл нийт 40 албан хаагчийг хамруулж, хүний нөөцийн аудиторын гэрчилгээ олгосноор төрийн албаны хүний нөөцийн мэргэшсэн аудитор бэлтгэх эхлэл тавигдсан.

“Чадахуйн зарчмын хэрэгжилт-Төрийн захиргааны албан хаагчийн ур чадвар, туршлагын шаардлагын нийцэл” сэдвийн хүрээнд хийсэн аудитаар тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах түшмэлийн албан тушаалд томилогдон ажиллаж байгаа албан хаагчдын 11.4 хувь нь туршлагын шаардлагыг хангахгүй байгаа нь төрийн жинхэнэ албан тушаалд хууль журамд заасан шалгуурыг хангасан албан хаагчийг сонгон шалгаруулалтаар томилох үйл ажиллагаа хангалтгүй, шаардлага хангаагүй албан хаагчдыг томилж, албан хаагчийг тэгш өрсөлдөх боломжоор хангахгүй, чадахуйн зарчмыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Аудитад хамрагдсан төрийн жинхэнэ албан хаагчдын 2023 оны ур чадварын үнэлгээг 2022 онтой харьцуулахад удирдах ажилтны ур чадвар 1,1%-иар, гүйцэтгэх ажилтны ур чадвар 11.1%-аар өссөн үзүүлэлттэй байгаа нь аудитад хамрагдсан салбар албан хаагчдынхаа ур чадварыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тодорхой үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн боловч ур чадварын үнэлгээ бодиттой эсэхийг үнэлэх боломжгүй байна.

Дүгнэлт: “Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх” чиг үүргийн хэрэгжилтийг төрийн албаны тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шинжилгээний дүн, төрийн албан дахь сахилга хариуцлагыг сайжруулах, хүний нөөцийн аудит хийх, төрд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх, хяналт тавих гэсэн 3 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд авч үзээд 94% гэж дүгнэв.

2.4. МАРГААН ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ

2.4.1. Төрийн жинхэнэ албан хаагч болон төрийн албанд нэр дэвшигчийн эрх зөрчигдсөн тухай маргааныг хянан шийдвэрлэх

Төрийн албаны зөвлөлд төрийн жинхэнэ албан хаагч болон төрийн албанд нэр дэвшигчийн эрх, ашиг сонирхол зөрчигдсэн тухай 479 гомдол ирүүлснээс Төрийн албаны тухай хуулийн 75 дугаар зүйлийн 75.1 дэх хэсэгт заасны дагуу Төрийн албаны зөвлөлийн даргын тушаалаар 46 гомдолд маргаан үүсгэн хянан шийдвэрлэсэн. Маргаан үүсгэж, хянан шалгасан гомдлын эзлэх хувийг өмнөх онуудтай харьцуулахад 2021 оноос 49 хувиар, 2022 оноос 27 хувиар тус тус буурч, Төрийн албаны хууль тогтоомжийн хэрэгжилт жил бүр сайжирч, үр нөлөө үзүүлсэн байна.

Эрх бүхий албан тушаалтан, төрийн албан хаагчдын хооронд үүссэн маргаан бүхий захиргааны 46 актыг агуулгаар нь авч үзвэл, 52.2% буюу 24 шийдвэр нь сахилгын шийтгэл ногдуулсан, 19.6% буюу 9 шийдвэр нь албан тушаалаас нь түр чөлөөлсөн, чөлөөлсөн, 10.8% буюу 5 шийдвэр нь төрийн албанаас халсан, 8.7% буюу 4 шийдвэр нь төрийн жинхэнэ албан хаагчийг захиргааны санаачилгаар албан тушаал бууруулсан, 6.5% буюу 3 шийдвэр нь албан тушаалд сонгон шалгаруулж томилохтой холбоотой, 2.2% буюу 1 шийдвэр нь албан хаагчийн нийгмийн баталгаатай холбоотой асуудлаар гаргасан байна.

Маргаан бүхий захиргааны 46 актыг гаргасан албан тушаалтнаар ангилж үзвэл, 26.1% буюу 12 шийдвэрийг улс төрийн албан тушаалтан, 65.2% буюу 30 шийдвэрийг төрийн захиргааны албан тушаалтан, 8.7% буюу 4 шийдвэрийг төрийн тусгай албан тушаалтан гаргажээ.

Харин маргаан үүсгэн хянан шалгах явцад зөрчил арилсан, шүүхэд хандсан, тухайн албан тушаалд гомдол гаргагч хууль бусаар томилогдсон нь тогтоогдсон, гомдлоосоо татгалзсан, харьяаллын бус маргаан болохыг тогтоосон зэрэг үндэслэл тогтоогдож, 16 гомдлын тухайд холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд гомдолд гаргагчид зохих хариуг хуулийн хугацаанд хүргүүлэн ажилласан байна.

Төрийн албаны зөвлөлийн хуралдаанд маргаан хянан шалгах комиссын 30 дүгнэлтийг хэлэлцүүлснээс 60% буюу 18 шийдвэрийг Төрийн албаны тухай хууль

тогтоомж зөрчсөнийг тогтоон хүчингүй болгож, 40% буюу 12 шийдвэрийг хууль зүйн үндэслэлтэйд тооцон хэвээр үлдээн шийдвэрлэсэн.

Төрийн албаны зөвлөл хууль бус болохыг тогтоож хүчингүй болгосон шийдвэрийн 11 буюу 61.1 хувийг төрийн захиргааны албан тушаалтан, 7 буюу 38.9 хувийг төрийн улс төрийн албан тушаалтан гаргасан байсан.

2.4.2.Төрийн албаны зөвлөлийн тогтоолын хэрэгжилт

Төрийн албаны зөвлөлийн хуралдаанаар төрийн албан хаагч болон уг албанд нэр дэвшигчийн хооронд үүссэн төрийн албаны хөдөлмөрийн харилцаатай холбоотой маргааныг хянан шийдвэрлэж, хууль зөрчсөн шийдвэрийг хүчингүй болгосон нийт 18 тогтоолын 10 буюу 55.6 хувийг холбогдох эрх бүхий албан тушаалтан биелүүлсэн, 4 буюу 22.2 хувийг эс зөвшөөрч шүүхэд хандсан, 3 буюу 16.7 хувийг эрх бүхий албан тушаалтан биелүүлээгүй, 1 буюу 5.5 хувийг хэрэгжүүлэх хугацаа болоогүй байсан.

2.4.3. Шүүхэд төлөөлөх үйл ажиллагаа

Төрийн албаны тухай хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд иргэний 43 хэрэгт нэхэмжлэгчээр, захиргааны 21 хэрэгт хариуцагчаар, эрүүгийн 1 хэрэгт хохирогчийн хууль ёсны төлөөлөгчөөр тус тус оролцсон байна.

Эрүү, иргэн, захиргааны нийт 65 хэрэгт шүүхэд төлөөлөл хэрэгжүүлэхдээ давхардсан тоогоор анхан шатны шүүх хуралдаанд 170, давж заалдах шатны шүүх хуралдаанд 26, хяналтын шатны шүүх хуралдаанд 3 удаа оролцсон байна.

Хүснэгт 8. Шүүхэд төлөөлж буй хэргийн тоо

№	Он	Иргэний хэрэг /нэхэмжлэгч/	Захиргааны хэрэг /хариуцагч/	Эрүүгийн хэрэг /Хохирогчийн хууль ёсны төлөөлөгч/
1	2019	2	5	0
2	2020	3	14	0
3	2021	6	17	0
4	2022	11	24	0
5	2023	43	21	1
Нийт		65	81	1

Хүснэгт 9. Шүүх хуралдааны тоо

№	Он	Анхан шатны шүүх	Давж заалдах шатны шүүх	Дээд шүүх
1	2019	2	5	5
2	2020	3	14	10
3	2021	6	17	20
4	2022	140	41	1
5	2023	321	103	39
Нийт		472	180	75

ДҮГНЭЛТ: “Маргаан хянан шийдвэрлэх” чиг үүргийн хэрэгжилтийг Төрийн албаны тухай хуулийн 75 дугаар зүйлд заасан маргааныг хянан шийдвэрлэх; Маргаан хянан шийдвэрлэсэн Зөвлөлийн шийдвэрийг биелүүлэх талаар холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хугацаатай үүрэг даалгавар өгөх, биелэлтийг хангуулах; төрийг төлөөлж шүүхэд нэхэмжлэл гаргах гэсэн 3 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд үзэж, хэрэгжилтийг 98% гэж дүгнэв.

2.5. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН НИЙГМИЙН БАТАЛГАА

2.5.1. Төрийн албан хаагчийн цалин хөлс, нийгмийн баталгаа, урамшуулал

Улсын Их Хурал, Засгийн газар, яамдаас боловсруулж санал авахаар ирүүлсэн 11 тогтоолын төсөлд төрийн албаны цалингийн нэгдсэн тогтолцооны шинэчлэл, цалин хөлсийг ажилласан жил, үр дүн, бүтээмжтэй уялдуулах зорилтыг бүрэн дэмжиж, төрийн албан хаагчдын цалингийн хэмжээг нэмэгдүүлэх зарчмыг баримтлан, төрийн албаны албан тушаалын ангилал, зэрэглэл, цалин хөлсийг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал гаргаж ажилласан байна.

Засгийн газраас нийт 217.0 мянга орчим төрийн албан хаагчийн цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх, зарим цалингийн ялгааг арилгаж суурийг нэмэгдүүлэх, нэг ангилалтай болгож үндсэн цалингийн доод хэмжээг нэмэгдүүлэх шинэтгэлийг хэрэгжүүлж, үүнээс төрийн мэргэжлийн үйлчилгээний 93.2 мянга, төрийн нийтлэг үйлчилгээний 58.9 мянга, төрийн захиргааны 23 мянга, соёл урлаг, биеийн тамир, спортын 2.6 сая, төрийн тусгай 35 мянга, төрийн улс төрийн 3.8 мянган төрийн албан хаагчийн цалин 10-50 хувиар нэмэгдүүлж, 986.6 тэрбум төгрөгийг төлөвлөж улсын төсвийн тодотголоор баталснаар Засгийн газрын 2023 оны 241 дүгээр тогтоол батлагдан, 2023 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс мөрдөгдсөнөөр төрийн албан хаагчдын нийгмийн баталгаа хангагдах нөхцөл бүрдэн, үр нөлөөг дээшлүүлсэн.

Улсын Их Хурлаас удирдлага нь томилогддог, Улсын Их Хуралд ажлаа хариуцан тайлагнадаг 11 байгууллагын Ажлын албаны батлагдсан бүтэц, орон тоо, цалингийн сан тус бүрээр дүн шинжилгээ хийснээр сүүлийн жилүүдэд цалин нэмэгдээгүй нийт 900 орчим төрийн албан хаагчийн цалинд шаардагдах төсөв, хөрөнгийн тооцоолол, танилцуулгыг тогтоолын төслийн хамт бэлтгэж УИХ, Засгийн газар, Сангийн яам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд хүргүүлэн, зохион байгуулснаар бодит арга хэмжээ болж, цалинг 40 орчим хувиар нэмэгдүүлж, төрийн албан хаагчдын нийгмийн баталгаа хангах нөхцөл бүрдсэн.

Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсноор төрийн албаны албан тушаалын ангилал хооронд ур чадварын шилжилт хийх эрх зүйн үндэс бүрдсэн. Хуулийн өөрчлөлтийн дагуу Төрийн албаны зөвлөл өмнөх онуудад батлагдсан 55 дүрэм, журамд шинэчлэл хийж хууль, дүрэм, журмыг таниулах “Ур чадварын шилжилт” сэдэвт сургалт, хэлэлцүүлгийг яамдын Төрийн нарийн бичгийн дарга, Төрийн албаны зөвлөлийн аймаг, нийслэл дэх Салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга, албан хаагчдад 2023 оны 3, 4 сард үе шаттайгаар танхимаар зохион байгуулсан.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 09 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Төрийн улс төрийн албан тушаалд ажилласан хугацааг төрийн захиргааны албан тушаалын зохих ангилалд ажилласан хугацаанд дүйцүүлэн тооцох журам”-ын хүрээнд 66 иргэний асуудлыг судлан Төрийн албаны зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэн нийт 64 иргэний ажилласан хугацааг дүйцүүлэн тооцож, баталгаажуулсан.

Төрийн үйлчилгээний удирдах болон төрийн тусгай албан тушаалыг төрийн захиргааны албан тушаалын ангилалд адилтган авч үзэх асуудлыг судлан, төрийн захиргааны албан тушаалд адилтган авч үзэх албан тушаалуудын жагсаалтын төслийг боловсруулан, 16 яам, 18 агентлаг, төрийн 46 байгууллагаас санал авч нэгтгэж, Төрийн албаны зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн, 2023 оны 34, 26 дугаар тогтоолуудаар батлуулан, хэрэгжилтийг ханган ажилласан байна.

Төрийн албаны тухай хуулиар хүлээсэн үүргээ ёс зүйтэй, хариуцлагатай биелүүлж төрийн албаны шинэтгэлийг хэрэгжүүлэхэд манлайлан ажиллаж буй нийт 174 албан хаагчийг “Төрийн албаны тэргүүний ажилтан тэмдэг”-ээр шагнах асуудлыг Зөвлөлийн хуралдаанаар шийдвэрлэсэн.

Тайлант онд төрийн захиргааны тэргүүн болон эрхэлсэн түшмэлийн зэрэг дэв шинээр болон ахиулан олгуулахаар төрийн захиргааны байгууллагуудаас ирүүлсэн 233 саналыг судалж, Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 21 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Төрийн захиргааны албан тушаалын зэрэг дэв, түүний нэмэгдэл олгох журам”-д заасан тусгай шаардлагын дагуу Төрийн албаны зөвлөлийн 5 удаагийн хуралдаанаар хэлэлцэн, эрх бүхий байгууллагад уламжлан хэрэгжүүлсэн.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2023 оны зарлигаар 32 төрийн захиргааны албан тушаалтанд тэргүүн түшмэлийн зэрэг дэв, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2023 оны захирамжаар 236 төрийн захиргааны албан тушаалтанд эрхэлсэн түшмэлийн зэрэг дэв шинээр болон ахиулан олгож, улсын хэмжээнд 2019-2023 онд төрийн захиргааны нийт 780 албан хаагчид тэргүүн 106, эрхэлсэн 674 зэрэг дэв олгосон байна.

2.5.2.Төрийн албаны шинэтгэлийн бодлого, стратеги, хүний нөөцийн бодлоготой холбогдох хууль, эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох

Төрийн албаны тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.8, 42 дугаар зүйлийн 42.1.6, 28 дугаар зүйлийн 28.3 дахь хэсэг, Төрийн албаны зөвлөлийн 2019 оны 17 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрийн жинхэнэ албаны нөөц бүрдүүлэх журам”-ыг нэг мөр ойлгож хэрэгжүүлэх зорилгоор Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны 05 дугаар сарын 04-ны өдрийн 15 дугаар хуралдааны тэмдэглэлээр зөвлөмж гаргасан.

Төрийн албаны тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор “Төрийн жинхэнэ албаны удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалд тавигдах тусгай шаардлагыг батлах тухай” Төрийн албаны зөвлөлийн 2019 оны 02 дугаар тогтоолын 1-5 дугаар хавсралтын “Мэргэшил” хэсэгт Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны 267 дугаар тогтоолоор “... сургалтад хамрагдаж, төгссөн байх” гэж нэмэлт, өөрчлөлт оруулж хууль, журмын нийцлийг хангуулсан нь тухайн багц сургалтад хамрагдаж байгаа болон багц сургалтыг төгссөн иргэн, албан хаагч сонгон шалгаруулалтад адил тэгш эрхтэйгээр оролцох боломжийг хангаж чадсан зохицуулалт болсон байна.

2.5.3.Төрийн байгууллагуудаас боловсруулж ирүүлсэн албан тушаалын тодорхойлолтыг хянаж, батлах зөвшөөрөл олгох

Тайлант онд Улсын Их Хурлын харьяа 5 байгууллага, 7 яам, 13 агентлаг, нутгийн захиргааны 24 байгууллага, бусад 3 байгууллага, нийт 52 байгууллагын удирдах албан тушаалын 285, гүйцэтгэх албан тушаалын 1323, нийт 1608 албан тушаалын тодорхойлолтод батлах зөвшөөрөл олгосон. Үүнээс шинээр 554, шинэчлэн 972, өөрчлөлт оруулсан 82, хүчингүй болгосон 996 байна.

Хүснэгт 10. Батлах зөвшөөрөл олгосон албан тушаалын тодорхойлолт

Он	Батлах зөвшөөрөл олгосон албан тушаалын тодорхойлолт								
	АТТ-д хамаарах төрийн захиргааны албан хаагчдын Батлах зөвшөөрөл олгосон нийт АТТ-ын тоо	Үүнээс			Хүчингүй болгосон АТТ-ын тоо	Үүнээс		Хүчин төгөлдөр байгаа АТТ-ын тоо	
Шинээр баталсан		Шинэчлэн баталсан	Өөрчлөлт оруулсан	Бүтэц, чиг үүргийн өөрчлөлтө өр хүчингүй болгосон		Шинэчлэн батлах өөрчлөлтө өр хүчингүй болсон			
2019	19008	14036	14036						
2020	20553	7308	6709	580	19				
2021	21135	990	560	308	122	513	282	231	
2022	22023	2155	1077	861	217	1938	1077	861	
2023	27304	1608	554	972	82	996	173	823	
Нийт	26097	22936	2721	440	3447	1532	1915	22750	

Төрийн захиргааны албан тушаалын тодорхойлолтыг Төрийн албаны зөвлөлийн “Хүний нөөцийн удирдлага мэдээллийн тогтолцоо” цахим системд бүртгэж, системээр хянаж, зөвшөөрөл олгохтой холбоотойгоор салбар зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нарыг чадавхжуулах зорилгоор 3 удаагийн сургалт зохион байгуулж, чиглэл зөвлөмж өгч ажилласан. Нийт 22 төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн албан тушаалын тодорхойлолтод санал хүргүүлж ажилласан байна.

ДҮГНЭЛТ: “Төрийн албан хаагчийн нийтлэг болон нийгмийн баталгаа” чиг үүргийн хэрэгжилтийг Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсноор ур чадвар шилжих боломжтой болсон, дүйцүүлэх, адилтгахын журам, цалин хөлсний нэмэгдлийн талаар тогтоолын төслийн сана болон ажлын байрны тодорхойлолтыг хянах гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд үзэж, хэрэгжилтийг 92% гэж дүгнэв.

2.6. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЁС ЗҮЙ

Төрийн албаны тухай хуульд төрийн улс төрийн болон төрийн тусгай албан тушаал эрхэлж байгаа төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг хууль тогтоомжоор, төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан тушаал эрхэлж байгаа төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг Засгийн газар тогтоохоор хуульчилж, энэ хүрээнд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн харилцааг ерөнхий зохицуулалттай болон салбарын 42 хууль⁴, 35 ёс зүйн дүрэм, журмаар зохицуулж байсан. Монгол Улсын төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зарчим, нийтлэг хэм хэмжээг тогтоож, ёс зүйн асуудлыг эрхлэх бүтэц, ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийг хянан шийдвэрлэх, хариуцлага хүлээлгэх, олон нийтэд мэдээлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулсан “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль”-ийг Улсын Их Хурал 2023 оны 5 дугаар сарын 04-ний өдөр баталж, 7 дугаар сарын 03-ны өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхлээд байна.

Ёс зүйн зөрчлийн 2023 оны хагас жилийн байдлаар 389 төрийн албан хаагч ёс зүйн зөрчил гаргаснаас төрийн захиргааны албан тушаалтан 159, төрийн үйлчилгээний албан тушаалтан 230 байна. Ёс зүйн зөрчлийн тоог өмнөх онтой харьцуулахад 26-аар буурсан үзүүлэлт гарсан байна.

Ёс зүйн зөрчлийг агуулгаар нь авч үзвэл, ажил үүргээ хангалтгүй биелүүлсэн болон ажлын хариуцлага алдсан 93, албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа болон ажлын байранд архидан согтуурсан 34, удирдлагаас өгсөн үүрэг даалгаврыг биелүүлээгүй 16, ажлын цаг ашиглалтын 28, харилцаа, хандлагын 178, бусад буюу нууц задруулах, захирах захирагдах ёсыг зөрчих, албаны нэр барих, байгууллагын эд хөрөнгийг хувийн зорилгоор ашигласан зэрэг 40 зөрчил тус тус гарсан.

Ёс зүйн зөрчлийг шалгаж төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчдад зохих хариуцлага ногдуулсны 161 нь сануулах, 97 нь уучлал гуйхыг үүрэг болгосон хариуцлага хүлээлгэж, 21 нь сайн дураараа албан тушаалаас чөлөөлөгдсөн бөгөөд 110 тохиолдлыг ёс зүйн хариуцлага тооцох үндэслэлгүй гэж үзсэн байна.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн төслийг боловсруулах, хэлэлцүүлэх, батлуулах Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд тус Зөвлөлийн гишүүд болон холбогдох албан хаагчид орж, хуулиар зохицуулах харилцаа, төрийн байгууллагын Ёс зүйн дэд хорооны эрх зүйн зохицуулалт, бусад асуудлаар зохих дэмжлэг үзүүлж ажилласан байна.

Улсын Их Хурлын Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хороотой хамтран Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн төсөлд санал авах улсын хэмжээнд 2, орон нутгийн хэмжээнд 9, нийт 11 удаагийн уулзалт, хэлэлцүүлгийг Монгол Улсын Их Хурал, яам, агентлаг, УИХ-аас удирдлага нь томилогддог байгууллагын удирдлага, төрийн албан хаагчийн төлөөлөл, эрдэмтэн судлаач, төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодын төлөөлөл, орон нутгийн төрийн албан

---

⁴ “Төрийн албан хаагчийн ёс суртахууны эрх зүйн зохицуулалтад хийсэн шинжилгээ” судалгааны тайлан., Удирдлагын академи.,2023 он

хаагчдын хүрээнд зохион байгуулж яам, агентлаг, аймаг, дүүргийн нийт 368 төрийн байгууллагын давхардсан тоогоор 22000 гаруй төрийн албан хаагч хамрагдсан.

ДҮГНЭЛТ: “Төрийн албан хаагчийн ёс зүй” чиг үүргийн хэрэгжилтийг “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль” 2023 оны 07 дугаар сарын 03-ны өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор ТАЗ-ийн бүрэн эрхт хамаарах Төрийн албаны тухай хуулийн 66.1.1-т заасан чиг үүрэг хэдийгээр хүчингүй болсон ч гэсэн 2024 онд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн талаар хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, ёс зүйн зөрчлийг бууруулах, хариу арга хэмжээ авах гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд үзэж, хэрэгжилтийг 100% гэж дүгнэв.

БҮЛЭГ 3. ТӨРИЙН АЛБАНЫ ШИНЭТГЭЛТЭЙ ХОЛБОГДСОН ЧИГ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

3.1. Хүний нөөцийн шинэтгэл, сонгон шалгаруулалтын үр дүнд суурилсан, төрийн албаны мерит зарчмыг бэхжүүлэх талаар

“Монгол Улсад мэргэжлийн иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөлтэй хамтран төрийн байгууллагуудын удирдах албан тушаалтан, хүний нөөцийн мэргэжилтэн, сонгон шалгаруулалтын комиссын гишүүдэд зориулж “Төрийн албан хаагчийн сонгон шалгаруулах гишүүдэд зориулсан, тусгай шалгалтын ярилцлагыг зохион байгуулах зөвлөмж” гарын авлагыг бэлтгэн гаргаж, “Чадамжид суурилсан хүний нөөцийн удирдлага буюу чиг үүргүүдийн уялдаа холбоо, ач холбогдол” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулж нийт 132 албан хаагч оролцсон.

Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга, Төрийн албаны зөвлөлийн даргын 2023 оны 1 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 07/04 тоот тушаалаар “Эрдэнэс Монгол” ХХК-аас нээлттэй зарласан ажлын байрны уралдаант шалгаруулалтын “Тест-сорилын шалгалтыг цахимаар зохион байгуулах үүрэг бүхий комиссын нарийн бичгийн дарга болон зарласан нээлттэй ажлын байрны сонгон шалгаруулалтад бүртгүүлсэн нэр дэвшигчдийн баримт бичгийн бүрдүүлэлтийг хянан шалгах, баталгаажуулах үүрэг бүхий дэд ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллаж, төрийн албаны шалгалтыг хувийн хэвшлийн байгууллагууд хүлээн зөвшөөрдөг болсон.

Төрийн албаны тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт, төрийн бүтээмжийн сэргэлтийг дэмжих, төрийн албаны шалгалтыг төрийн байгууллагын бодит эрэлт хэрэгцээнд тулгуурлан хүндрэл чирэгдэлгүй, шуурхай, хүртээмжтэй хэлбэрээр зохион байгуулж, сонгон шалгаруулалтын орчин үеийн чиг хандлагыг нэвтрүүлэх, нийгмийн хэрэгцээ, шаардлагаас үүдсэн практикт тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор “Төрийн албаны тусгай шалгалт өгөх болзол, журам”, “Төрийн албаны ерөнхий шалгалт өгөх болзол, журам”, “Төрийн албан тушаалд шатлан дэвшүүлэх журам”, “Төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийг сонгон шалгаруулах журам”-ыг нэгтгэн, “Төрийн албаны шалгалт өгөх болзол болон шатлан дэвшүүлэх, сонгон шалгаруулах журам” болгон шинэчлэн

батлагдаж төрийн албаны мерит зарчмыг бэхжүүлэхэд нэлээд ахиц гаргасан байна.

3.2. Жендерийн мэдрэмжтэй төрийн албыг бэхжүүлэх талаар

“Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.3.2, 18.3.4 дэх заалт, Улсын Их Хурлын Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны 2021 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж гаргасан зөвлөмж, Жендерийн үндэсний хорооны 2022 оны 2 дугаар тогтоолоор баталсан “Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах салбар дундын стратеги төлөвлөгөө (2022-2031 он)”-ний 3.4.3 дахь заалт, Хорооны 2023 оны ээлжит хуралдааны “Хэрэгжилтийг зохион байгуулах” тухай 5 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд Жендерийн үндэсний хороотой хамтран ажиллаж, Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдрийн 341 дүгээр тогтоолоор Аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын Нийгмийн бодлого /хөгжил/-ын хэлтсийн Жендерийн эрх тэгш байдал, салбар дундын бодлого зохицуулалт хариуцсан мэргэжилтэн”-ий албан тушаалын тодорхойлолтыг шинээр баталсан.

2023 оны 11 сард НҮБХХ-ийн төслийн багтай уулзалт хийж “Төрийн байгууллагуудад хэрэгжүүлэх Жендерийн тэгш байдлын гэрчилгээжүүлэлт” сэдвээр санал солилцож, хэрэгжүүлж буй ажлын талаар мэдээлэл солилцсон.

3.3. НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэгжилт:

Монгол Улсад хэрэгжүүлж буй төрийн албаны шинэтгэлийг төрийн албаны төлөвшил, хөгжлөөр олон улсад тэргүүлэгч орнуудын Засгийн газар, олон улсын байгууллагууд талархан дэмжиж ирсний нэг нь Канад Улс бөгөөд Канад Улсын Засгийн газрын санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төслийг 2018-2023 онд Төрийн албаны зөвлөл, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөртэй хамтран амжилттай хэрэгжүүлсэн.

Төрийн албаны шинэтгэлийн хүрээнд чадахуйн зарчмыг төрийн албанд төлөвшүүлэх, бэхжүүлэхэд шаардлагатай дүрэм, журам, аргачлал, хэрэглэгдэхүүнийг боловсруулахад иж бүрэн дэмжлэг үзүүлсэн. Үүний үр дүнд төрийн жинхэнэ албан хаагчид тавих ерөнхий шаардлага, албан тушаалын тодорхойлолт, төрийн албаны сонгон шалгаруулалт, томилгоо, хүний нөөцийн удирдлага, ажлын гүйцэтгэл, сахилга хариуцлага, ёс зүйн зэрэг хүний нөөцийн удирдлагын үйл ажиллагааг зохицуулсан 12 дүрэм, журмыг чадахуйн зарчимд нийцүүлэн боловсруулж, батлуулсан.

3.4. Төрийн албаны Зөвлөлийн хуралдааны мэдээлэл

Зөвлөл 2023 онд нийт 48 удаа хуралдаж төрийн албаны шинэтгэл, хууль дээдэлсэн сайн засаглалыг бэхжүүлэх, төрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэх, төрийн захиргааны болон хүний нөөцийн удирдлагын 430 гаруй асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж, 585 тогтоол гаргасан байна.

Хүснэгт 11. Төрийн албаны зөвлөлийн хуралдааны тойм

Д/д	Он	Хуралдааны тоо	Хэлэлцсэн асуудлын тоо	Хуралдсан цаг, минут
1	2019	47	372	203 цаг
2	2020	66	328	145 цаг
3	2021	55	336	171 цаг
4	2022	54	389	239 цаг
5	2023	48	585	430 цаг

Төрийн албаны зөвлөлийн хуралдаанаар дүрэм, журам, зөвлөмжийн төсөл 6, албан тушаалын тодорхойлолт батлах зөвшөөрөл олгох эсэх 89, ерөнхий болон тусгай шалгалттай холбоотой асуудал 109, төрийн захиргааны албан хаагчийн зэрэг дэвтэй холбоотой асуудал 7, маргаан хянан шалгах комиссын дүгнэлт 52, салбар зөвлөлтэй холбоотой асуудал 68, зөвлөн туслах, хяналт шалгалт хийх ажлын хэсгийн тайлан 11, шагналтай холбоотой асуудал 10, бусад асуудал 22 хэлэлцсэн байна.

Мөн төрийн албаны ёс зүйн төлөв байдлын талаар хийсэн судалгаа, шинжилгээний үр дүнг бодлого шийдвэрт тусган ажилласан байна.

Төрийн албаны хууль тогтоомж, шинэтгэлийн үйл явцыг бүх шатанд жигд хэрэгжүүлэх, нэгдсэн удирдлагаар хангах, бүрэлдэхүүнийг төрийн албаны мэргэшсэн, тогтвортой албан хаагчдаар бүрдүүлж үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг хангахад анхаарч яам, агентлаг, аймаг, нийслэлийн нийт 53 салбар зөвлөлийг мэргэшил, арга зүйн нэгдсэн удирдлагаар хангаж, хамтран ажилласан байна.

Дүгнэлт: Төрийн албаны тухай хууль, “Алсын хараа-2050” бодлогын баримт бичиг, холбогдох хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд төрийн албаны шинэтгэлийг эрчимжүүлэх шат дараатай арга хэмжээ авч ажиллаж байгаа тул “Төрийн албаны шинэтгэл” чиг үүргийн хэрэгжилтийг болон Төрийн албаны зөвлөлөөс хийж хэрэгжүүлж буй жендэрийн мэдрэмж, хууль эрх зүйн орчинг сайжруулах, ТАЗ-ийн гишүүдийн хуралдаанаар хэлэлцэгдсэн асуудлуудын хүрээнд хийгдэж буй ажлыг 91% гэж дүгнэв.

---oOo---

ДҮГНЭЛТ

Төрийн албаны зөвлөл нь 2023 онд Монгол Улсын Их Хурлаас гаргасан бодлого чиглэл, “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлал, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэл зэрэг хууль, дүрэм, журмыг удирдлага болгон, Төрийн албаны тухай хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлж, амжилттай ажилласан байна.

Монгол улсад 2023 оны тоо бүртгэлээр нийт 226.496 төрийн албан хаагч ажиллаж байснаас төрийн албаны ангилал тус бүрээр авч үзвэл 1.72% нь төрийн улс төрийн албан тушаалд, 21.04% нь төрийн тусгай албан тушаалд, 9.56% нь төрийн захиргааны албан хаагчид, 67.68% нь төрийн үйлчилгээний албан хаагчид байна.

Зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагаанд дараах дүгнэлтийг өгч байна. Үүнд:

1. Төрийн албаны тухай хууль болон хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлт түүнийг дагалдан гарсан дүрэм, журмын төсөлд боловсруулах, санал өгөх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах, сурталчлан таниулах, бусад хууль тогтоомжоор хүлээсэн үүргийг биелүүлж ажилласан байна.
2. Төрийн албаны нөөц бүрдүүлэх буюу төрийн албаны ерөнхий шалгалт, төрийн албаны тусгай шалгалт буюу удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалын сонгон шалгаруулалтыг цахим технологи ашиглан, хөндлөнгийн нөлөөлөлгүйгээр хараат бус, ил тод, шударга явуулах нөхцөлийг хангаж, шалгалтын агуулга, аргачлал, зохион байгуулалт, арга хэлбэрийн шинэчлэлийг хийж хувийн хэвшлийн байгууллагууд уг шалгалтыг хүлээн зөвшөөрдөг болсон, мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд төрийн жинхэнэ албанд орж ажиллах, шатлан дэвших боломж нэмэгдсэн байна.
3. Төрийн албаны тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр улс төрийн албан тушаалыг дүйцүүлэх, төрийн тусгай болон төрийн үйлчилгээний удирдах албан тушаалыг төрийн захиргааны зохих албан тушаалтай адилтгах дүрэм журмыг боловсруулан, батлуулж хэрэгжүүлснээр төрийн албаны албан тушаалын ангилалд ур чадварын шилжилт хийх, ангилал хооронд нөөцийн бүрдүүлэлтийг нэмэгдүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг би болгосон.
4. Хуульд заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд төрийн албаны хүний нөөцийн бодлогын удирдамжаар хангах, төрийн захиргааны болон хүний нөөцийн менежментийн асуудлаар гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллага, тэдгээрийн удирдах ажилтныг хууль эрх зүйн болон холбогдох бусад мэргэшил, арга зүйн зөвлөгөө, үйлчилгээгээр хангах үүргээ бүрэн хэрэгжүүлсэн.
5. Төрийн албаны “Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо” цахим системийн хөгжүүлэлтэд хөндлөнгийн үнэлгээг хийлгэн, өгөгдөл мэдээллийг чанаржуулж, мэдээлэл солилцоог өргөжүүлэн, Хур систем болон ЗГХЭГ-ын мэдээллийн системтэй холбон судалгаанд суурилсан тооцоолол хийх боломжийг бүрдүүлж, бүрэлдэхүүн хөдөлгөөний тайлан, статистик мэдээг тухай бүр тогтмол гаргаж хэвшсэн.
6. Томилох эрх бүхий этгээд болон төрийн албан хаагч, уг албанд нэр дэвшигчийн хооронд хуульд заасан асуудлаар гарсан маргаан болон төрийн жинхэнэ албан хаагчаас цалин хөлс, ажиллах нөхцөл, баталгааны талаар гаргасан бусад

маргааныг хууль тогтоомжийн дагуу хянан шийдвэрлэх чиг үүргийг тухай бүр хэрэгжүүлэн ажилласан байна.

7. Маргаан хянан шийдвэрлэсэн Төрийн албаны зөвлөлийн шийдвэрийг холбогдох албан тушаалтан биелүүлээгүй тохиолдолд буруутай албан тушаалтныг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх мэдэгдлийг эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлэх, төрд учруулсан хохирлыг буруутай албан тушаалтнаар төлүүлэх харилцааг хуульчилсан нь үр дүнгээ өгч эерэг өөрчлөлтүүд гарч эхэлсэн байна.
8. Яам, агентлаг, аймаг нийслэл, салбаруудын төрийн албан хаагчдын нэгдсэн сургалт, хэлэлцүүлэг, нөлөөллийн арга хэмжээг Төрийн албаны зөвлөлөөс тогтмол зохион байгуулж хэвшсэн байна.
9. Төрийн албан хаагчийг давтан сургах, мэргэшүүлэх сургалтын шаардлагыг шинэчлэн, төрийн албан тушаал бүрээр мэргэшүүлэх сургалтын тогтолцоо бүрдүүлсэн бөгөөд агуулгыг өргөжүүлж, зайнаас суралцах, үнэлж дүгнэх, цахим платформ нэвтрүүлэн суралцах боломжийг нэмэгдүүлэн, чадахуйн болон төрийн алба хаах адил тэгш боломжийг хангах зорилгоор албан тушаалын тодорхойлолтын нийтлэг стандартыг мөрдүүлэн зөвшөөрөл олгох чиг үүргийг хэрэгжүүлсэн.
10. Төрийн албаны тухай хууль тогтоомжид заасны дагуу төрийн байгууллагуудад ёс зүйн зөвлөлүүд байгуулагдан ажиллаж, ёс зүйн зөрчлийн асуудлыг хянан үзээд зохих хариуцлагыг ногдуулж ажилласан байна.
11. Төрд учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр нэхэмжлэлийг шүүхээр шийдвэрлүүлж, хохирлыг барагдуулсан нь хариуцлага, эдийн засгийн хөшүүрэгтэй болсныг харуулж байна.
12. Сонгон шалгаруулж томилох үйл ажиллагаанд хяналт, шалгалт хийж төрийн жинхэнэ албан хаагчийг сонгон шалгаруулж томилсон хууль бус томилгоонуудыг тогтоож, зөрчил арилгуулах хугацаатай үүрэг, даалгавар өгч, зөрчил арилгуулах арга хэмжээг авч, хяналт тавин ажилласан.

Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны тайланг үндэслэн дараах 6 үндсэн чиг үүргийн хүрээнд дүнг гаргасан болно. Үүнд:

Хүснэгт 12. Үнэлгээний нэгтгэл

Д/д	Чиг үүрэг	Үнэлгээ
1	Төрийн албан хаагчийн тоо бүртгэлийн нэгдсэн тогтолцоог бий болгох, сургалт судалгаа зохион байгуулах	100%
2	Төрийн албаны ерөнхий болон тусгай шалгалт явуулах, сонгон шалгаруулалт хийх	98%
3	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх	94%
4	Маргаан хянан шийдвэрлэх	98%
5	Төрийн албан хаагчийн нийгмийн баталгаа	92%
6	Төрийн албаны ёс зүй	100%
Ерөнхий дүн		97.0%

Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны тайлан, холбогдох баримт бичгийн судалгааны үндсэн дээр үнэлгээ хийж, Ерөнхий дүнгээр **97.0% буюу “Маш сайн”** гэж дүгнэж байна.

Тус байгууллагын чиг үүргийн хэрэгжилтийг үнэлэхэд дэвшилттэй, сайшаалтай, ахицтай талууд байсан ч цаашид хууль эрх зүйн хувьд сайжруулах, Төрийн албаны тухай хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, үйл ажиллагаандаа анхаарвал зохих зарим асуудлууд байгааг дурдах нь зүйтэй. Тухайлбал:

- Төрийн албаны удирдах албан тушаалд хуульд зөрчсөн томилгоо хийснээр төрийн байгууллага, яам, агентлаг, орон нутаг, цаашлаад бүхэл бүтэн салбарын хүний нөөцийн бодлого, үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж төрийн албан хаагчийн тогтвортой байдал, хэвийн үйл ажиллагааг алдагдуулахад хүргэх;
- Ихэнх байгууллагын ёс зүйн зөвлөл /хороо/-ийн гишүүдийн чиг үүрэг, түүнийг хэрэгжүүлэх бололцоо хангалттай бүрдээгүй, нэмэгдэл урамшуулал цалингүй, зөрчлийг хянан шалгаж, шийдвэрлэх, шийдвэрийг хянах зэрэг үйл ажиллагааны зохицуулалт боловсронгуй бус, уялдаа холбоо сул, зөвлөлийн үйл ажиллагааны үр дүнг тооцох, хяналт тавих, судалгаа, тайлан мэдээлэл гаргах хугацаа, нийтлэг маягт, загвар зэрэг нь харилцан адилгүй, ёс зүйн зөвлөл /хороо/-ийн мэдээллүүд нь бүрэн бус, үйл ажиллагаа жигд биш явагдаж байна;
- Төрийн албаны сонгон шалгаруулалтын программ хангамжийг сайжруулах төсөв, программын болон сервер тоног төхөөрөмжийн талаар хөндлөнгийн мэргэжлийн байгууллага, шинжээчийн санал, дүгнэлт, мэргэжилтний тодорхойлолт гаргуулах, зориулалтын техник, төхөөрөмжөөр салбар зөвлөлүүдийг хангах, чадавхыг нэмэгдүүлэх;
- Эрхэлсэн ажил, албандаа хариуцлагагүй, өргөсөн тангарагтаа үнэнч бус ханддаг, авлига ашиг сонирхол, ёс зүйн зөрчилд санаатай болон санамсаргүйгээр өртдөг байдлыг таслан зогсоох;
- Төрийн жинхэнэ албан хаагчийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүн, мэргэшлийн түвшинг тогтоосон хугацаанд зохих журмын дагуу үнэлж дүгнэх үйл ажиллагаа хэлбэрийн төдий, тэдгээрийг албан тушаал дэвшүүлэх, цалин хөлсийг өөрчлөх, цол, зэрэг дэв олгох, урамшуулах, зохих шатны сургалтад хамруулах, албан тушаал бууруулах, хариуцлага хүлээлгэх асуудлыг түүний ажлын гүйцэтгэл, үр дүнг үндэслэн бодитоор шийдвэрлэдэг байдал хангалтгүй;
- Жилийн эцсийн байдлаар төрийн албаны нөхөгдөөгүй орон тооны судалгааг гаргаж, төрийн захиргааны албаны хаагчийн хомсдол, хомсдол үүсэх

шалтгаан нөхцөлийг судалж тогтоох, цаашид үр нөлөө үзүүлэхүйц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;

- Томилох эрх бүхий албан тушаалтны Төрийн албаны болон захиргааны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хууль тогтоомжийн талаарх мэдлэг хангалтгүй, хууль, журмыг зөв ойлгож хэрэглэх арга зүй дутмаг, албан хаагчийн гаргасан зөрчилд ногдуулах хариуцлагыг зөрчлийн шинж байдалтай уялдуулж, хууль зүйн үндэслэл бүхий шийдвэр гаргаж чадахгүй байгаа зэргийг анхаарах нь зүйтэй.

---oOo---

САНАЛ, ЗӨВЛӨМЖ

Төрийн албаны зөвлөлийн үйл ажиллагаанд чиг үүргийн үнэлгээ хийсний үндсэн дээр дараах зөвлөмжийг өгч байна. Үүнд:

1.Төрийн албаны тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийг зөрчиж байгаа нийтлэг зөрчлийг арилгах, албан тушаалтнуудыг төрийн жинхэнэ албаны хүний нөөцийн удирдлагатай холбогдуулан гаргах шийдвэрээ хуулийн дагуу гаргах, хууль бус үйлдэл, үйл ажиллагаа явуулахаас урьдчилан сэргийлэх талаар шийдвэр гаргагчдад зөвлөгөө үйлчилгээ үзүүлэх, сургалт, сурталчилгаа явуулах зэрэг үр дүнтэй арга хэмжээг үргэлжлүүлэх;

2.Төрийн улс төрийн албан тушаалтан буюу аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга, ИТХ-ын дарга, төрийн захиргааны албан тушаалд томилогдон ажиллаж буй ИТХ-ын төлөөлөгч нар намын харьяаллаар хууль зөрчиж томилгоо хийх явдлыг таслан зогсоох, төрийн захиргааны албан тушаалд улс төрийн төлөөллийг ажиллуулахгүй, улс төрөөс ангид байх зарчмыг хэрэгжүүлэх;

3.Орон нутаг дахь нөхөгдөхгүй байгаа сул орон тооны мэдээллийг их дээд сургууль төгсөгчдөд хүргэх, чухал шаардлагатай болон нарийн мэргэжлийн эрэлт нийлүүлэлтийг судлах, иргэд олон нийтэд мэдээлэх;

4.Албан хаагчийн ёс зүй, харилцааны соёлыг дээшлүүлэх талаар тогтмол сургалт явуулах, байгууллагын үйлчилгээний стандартын хэрэгжилтийг хангах, хэрэгжилтэд үйлчлүүлэгчдээр болон хөндлөнгийн байгууллагаар тогтмол үнэлгээ, судалгаа хийлгэж хэвших;

5.Төрийн байгууллагуудын Ёс зүйн дэд хорооны гишүүдийг томилох, чөлөөлөх, хараат бусаар ажиллах нөхцөл бололцоогоор хангах, урамшуулах тогтолцоог дүрэм, журамд заавал тусгаж өгөх;

6.Төрийн байгууллагуудын зарим албан тушаалууд нь хоорондоо үүрэг хариуцлагын түвшин, үнэлэмжээр ижил төстэй боловч тэдгээрт ажиллаж буй албан хаагчдын цалин хөлс, зэрэг дэвийн болон бусад нэмэгдэл урамшуулал нь харилцан адилгүй, ялгамжтай байгаа тохиолдол байна. Иймд ижил зэрэглэл, үнэлэмжтэй ажилд адил цалин хөлс олгох үндсэн зарчмыг баримталж ажиллах талаар холбогдох бүх төрлийн судалгааг гаргаж, цалин хөлсний бодлогыг чангатгах;

7.ТАЗ-ийн Ажлын албаны орон тоо хэт бага Монгол Улсын хэмжээний 26 мянга гаруй төрийн албан хаагчдын цалин хөлс, нийгмийн баталгаа, хяналт шалгалт зэрэг бүхий л асуудлыг хариуцан ажилладаг байгууллагын хувьд орон тоо, бүтцэд өөрчлөлт оруулан нэмэгдүүлэх;

8.Төрийн албан хаагчийн ангилал, зэрэглэлд байхгүй байгаа зарим албан тушаалын ангиллуудыг нэмж оруулах.

---oOo---